

Impacte de les recomanacions sobre el Tractament de la Violència Masclista als Mitjans de Comunicació

Mavi Carrasco Rocamora

Marta Corcoy Rius

Montserrat Puig Mollet

Elena Riera Salazar

Associació de Dones Periodistes de Catalunya

Novembre de 2011

Amb el suport de:

**Ajuntament
de Barcelona**
Dona i Drets Civils

Índex

Impacte de les Recomanacions sobre el Tractament de la Violència Masclista als Mitjans de Comunicació: com trencar amb la invisibilitat i l'efecte mirall o imitació:

- **Metodologia del projecte**
- **Període**
- **Base de dades**

- 1. Introducció. Aspectes tècnics de les informacions**
- 2. Gèneres**
- 3. Informacions. Contingut redaccional**
- 4. Els titulars**
- 5. Conclusions**
- 6. Annex**

Impacte de les Recomanacions sobre el Tractament de la Violència Masclista als Mitjans de Comunicació: com trencar amb la invisibilitat i l'efecte mirall o imitació

L'any 2004 el Col·legi de Periodistes de Catalunya i la Regidoria de les Dones de l'Ajuntament de Barcelona varen elaborar unes Recomanacions sobre el Tractament de la Violència de Gènere als programes informatius i d'entreteniment als Mitjans de Comunicació, a partir d'una comissió constituïda a l'efecte.

Aquestes recomanacions es van actualitzar el 2009. A tal efecte es va crear una comissió formada per les entitats que ja van participar l'any 2004 a la qual s'hi han sumat l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona (creada el 2004), el Programa de Seguretat contra la Violència Masclista del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació (creat el 2007) i l'Observatori de les Dones en els Mitjans de Comunicació.

El document vigent conté 15 punts que incideixen essencialment en l'obtenció de la notícia, en la redacció, el llenguatge, els rols i el context en què cal elaborar les informacions sobre violència de gènere.

Les recomanacions també incideixen en el canvi legislatiu produït des de l'any 2004 amb la Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista que estableix la definició de violència masclista.

Des de l'Associació de Dones Periodistes, cada any, des del 2006, fem l'anàlisi sobre com els mitjans de comunicació han aplicat en el seu dia a dia informatiu aquestes recomanacions i com informen sobre la violència masclista. Tot seguit mostrem la metodologia i els resultats del 2011, el sisè any consecutiu de l'anàlisi.

Metodologia del projecte

Amb la intenció d'analitzar el tractament informatiu i fer una mirada comparativa sobre com s'han aplicat aquestes recomanacions, hem escollit cinc mitjans de comunicació de caire generalista. També hem fet una mirada a una mostra de digitals, no observant canvis significatius en el tractament. Els mitjans que formen part de l'anàlisi són els següents:

EL PUNT AVUI (El mes de gener el diari AVUI i al setembre ja s'havia produït la fusió amb El Punt)

EI PERIÓDICO DE CATALUNYA

EL PAÍS

LA VANGUARDIA

PÚBLICO

Període

El període analitzat ha estat l'any 2011, els mesos de gener i setembre respectivament, igual que en les anteriors investigacions.

Base de dades

Hem creat una base de dades en la qual hem introduït els ítems necessaris per fer l'anàlisi, a partir de les principals recomanacions sobre el Tractament de la Violència de Gènere en els Mitjans de Comunicació. Enguany hem prestat més atenció a les notícies que es publiquen en positiu i la seva contextualització

- Títol sencer de la notícia.
- Dia de la setmana, mes i any en què s'ha publicat.
- Secció.
- Pàgina.
- Ubicació de la notícia.
- Evolució i extensió de les informacions.
- Gèneres periodístics.
- Opinió. Tipus.
- Informació. Tipus.
- Víctimes i agressors, origen. Anonimat. El fet migratori.
- Fotografia. Tipus.
- Gràfics. Estadístiques.
- Contingut de la informació.
- Consulta fonts. Tipus de fonts.
- Contextualització de la informació.
- Grau de contextualització.
- Al voltant del fenomen.

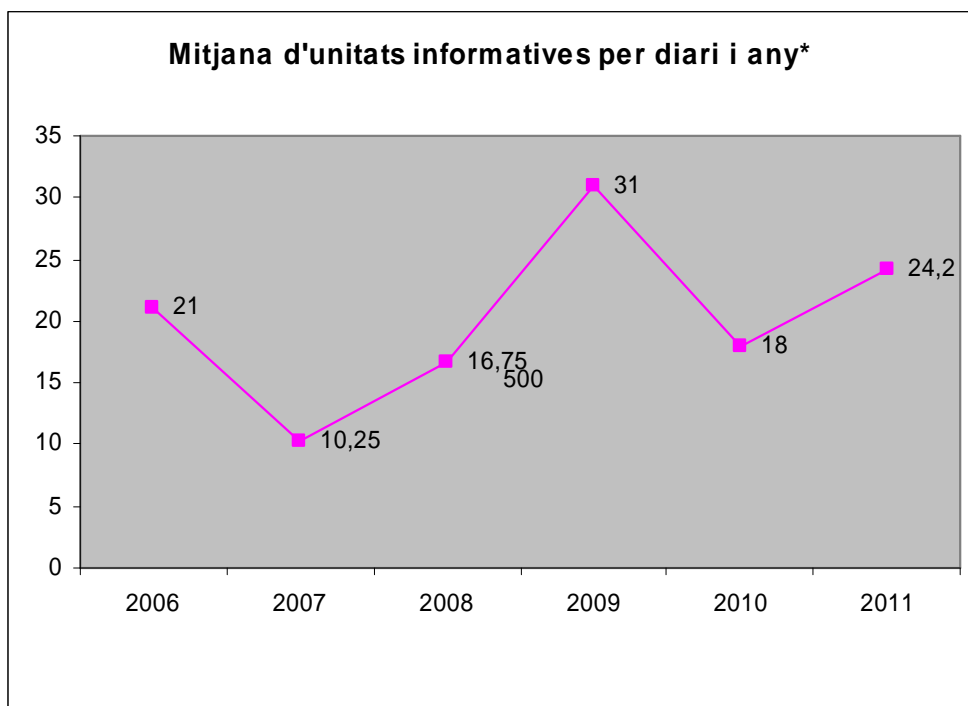
Un cop elaborada i completada aquesta base de dades, s'han processat els resultats en un programa informàtic.

S'han extret les dades que són susceptibles de ser presentades amb gràfics o taules i les oferim amb els corresponents comentaris o interpretacions que se'n deriven i la resta es tracta de forma qualitativa.

Finalment presentem les conclusions de la investigació corresponent a l'any 2011.

1. INTRODUCCIÓ. Aspectes tècnics de les informacions

De la mostra escollida (veure metodologia) hem obtingut 121 unitats informatives. Això suposa un augment del 34% en el nombre d'unitats informatives publicades respecte l'any 2010. Però si comparem les dades amb el 2009, any en què més informacions es va publicar en aquest mateix període analitzat, observarem que el nombre d'unitats ha decrescut en un 21%.

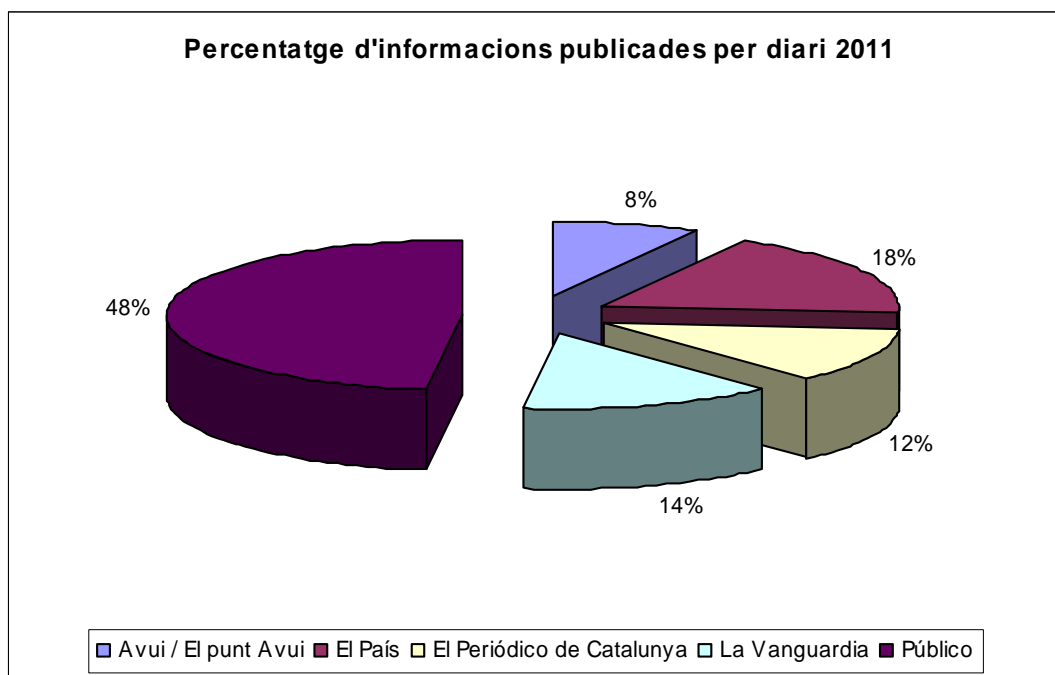

*Al període 2006-2008 es van analitzar 4 diaris (El País, La Vanguardia, El Periódico de Catalunya i l'Avui). A partir del 2009 es va afegir el diari Público. Per aquest motiu, la manera més fiable per poder comparar com evoluciona el nombre d'unitats informatives per any és la mitjana de les unitats per diari. Els números absoluts i els percentatges donarien distorsions ja que, lògicament, a més diaris més unitats publicades.

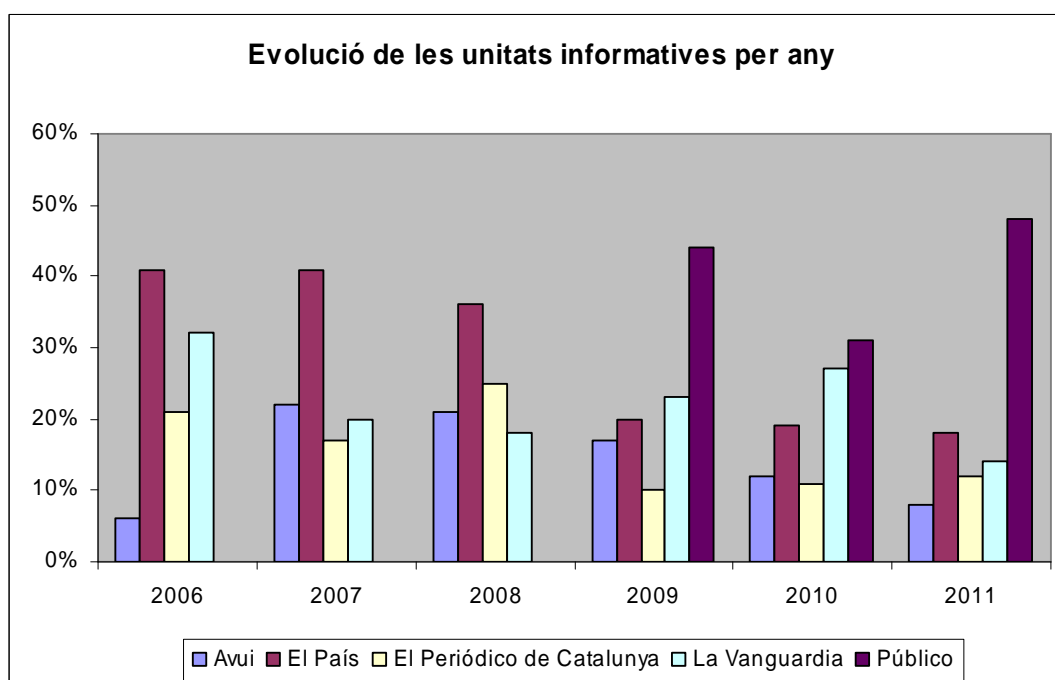
La més gran quantitat d'unitats informatives publicades a l'any 2009 ve donada per la coincidència en el temps de diverses informacions que van tenir un gran impacte mediàtic com per exemple la desaparició de Marta del Castillo. Així, si obviem les dades del 2009, la tendència, segons el gràfic, sembla indicar una certa estabilitat respecte la quantitat d'unitats informatives que es publica sobre violència masclista. Les petites fluctuacions que es donen any rere any s'expliquen més per esdeveniments "conjunturals" que no pas per una intencionalitat en fer créixer o desaparèixer aquest tipus d'informacions de l'agenda dels diaris i de les taules de redacció.

En canvi, si ens fixem en el nombre d'unitat informatives sobre violència masclista que publica cadascun dels diaris analitzats, sí que ens poden fer una idea més aproximada de la importància que cada mitjà dóna a aquest tipus d'informacions.

De les 121 unitats informatives, el 18% pertanyen al diari El País; el 14%, a La Vanguardia; el 12%, a El Periódico de Catalunya; el 8% pertanyen al diari El Punt Avui; i, el 48% són del diari Público. (veure gràfic)

El diari Público concentra gairebé la meitat de les informacions publicades. I si ens fixem en el gràfic següent observarem com aquest fet no és aïllat.

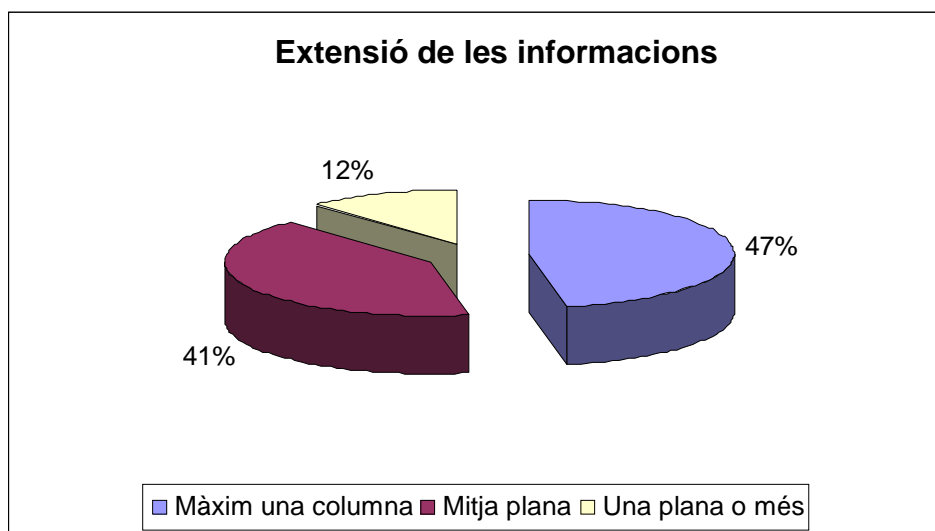

A partir de l'any 2009, en què es va començar a analitzar el diari Público, aquest ha estat el mitjà que més espai ha dedicat a les informacions referides a la violència masclista i a aspectes de visibilització de les dones en general. No és una casualitat, doncs, que sigui un diari que disposa d'un llibre d'estil propi i específic sobre com informar de la violència vers les dones i que hagi rebut més d'un premi o reconeixement públic.

La Vanguardia i El País són els següents diaris que més atenció dediquen a aquest tipus d'informació. Mentre que El Periódico de Catalunya i Avui/ El punt Avui es disputen el darrer lloc en el nombre d'informacions publicades.

És significatiu que aquesta prioritat es repeteix cada any. Per tant podem concloure que, tot i que el nombre total d'informacions publicades depèn de factors externs – nombre d'agressions, i grau d'efecte mediàtic de les mateixes- hi ha mitjans que dediquen de manera sistemàtica més atenció als temes relacionats amb la violència vers les dones que d'altres. I això sí que és una opció “política i/o social” del mitjà.

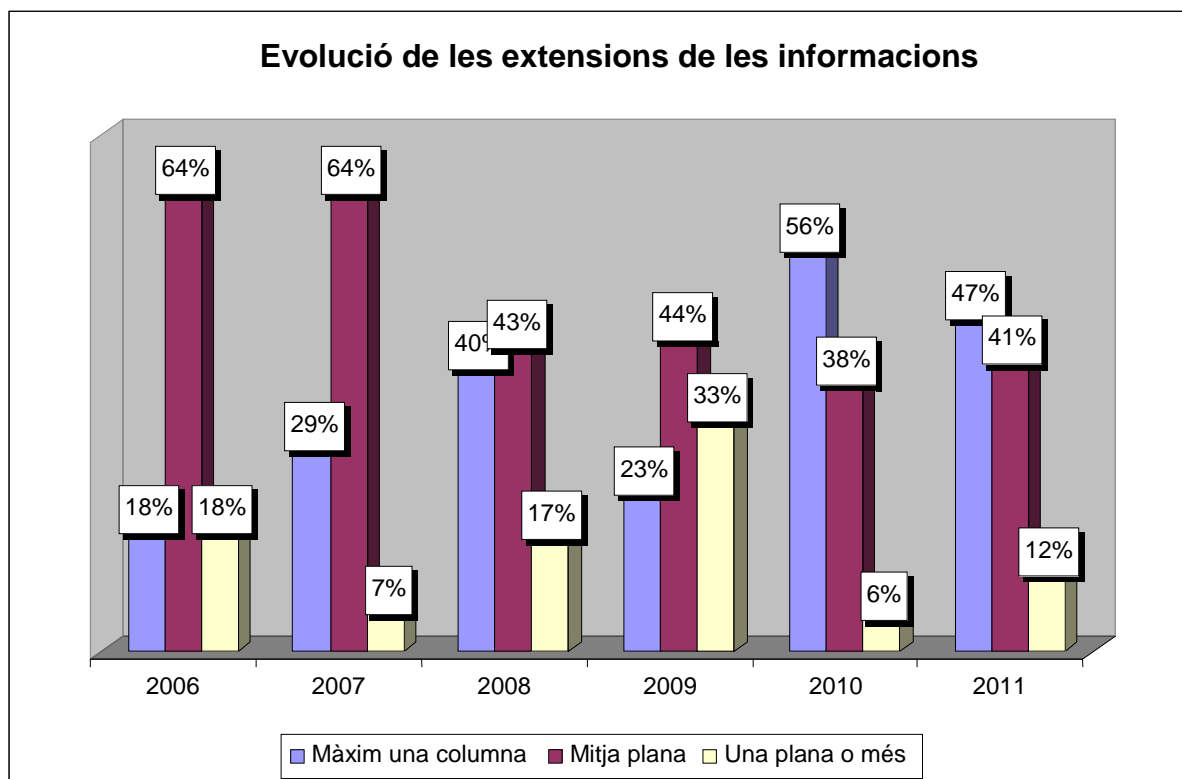
1.1 Extensions i ubicació de les unitats informatives

A l'any 2011, pràcticament la meitat de les unitats informatives que tracten temes de violència masclista ocupen com a màxim una columna del diari. És a dir, l'extensió de les informacions la podem considerar com un breu en un 47% dels casos.

Les unitats informatives de més d'una plana representen el 12%. La gran majoria d'aquestes notícies les ha publicat el diari Público, el 70%. Les altres pertanyen a El Periódico de Catalunya, un 15% i a El País i a l'Avui / El Punt Avui amb un 7%.

El contingut de les informacions que ocupen una plana o més acostuma a ser, no una descripció del crim ni del fet ocorregut, sinó reportatges de sensibilització o balanços anuals amb dades (nombre d'ordres d'allunyament...) de víctimes..., etc.

En l'anterior informe (2010) arribàvem a una conclusió clara: per primera vegada el breu era l'extensió de notícia més utilitzada. Veiem en aquest gràfic com enguany aquest fet es torna a repetir. Així, la tendència que apuntàvem i que, coincideix amb la recomanació que fèiem des de l'ADPC per millorar el tractament mediàtic de les informacions de violència contra les dones, sembla que comença a ser una realitat. És sempre millor fer una notícia de curta extensió si no es disposa de temps ni recursos per fer una informació més elaborada i contrastada que fer-ho a partir de fonts poc qualificades.

Pàgina parell/imparell

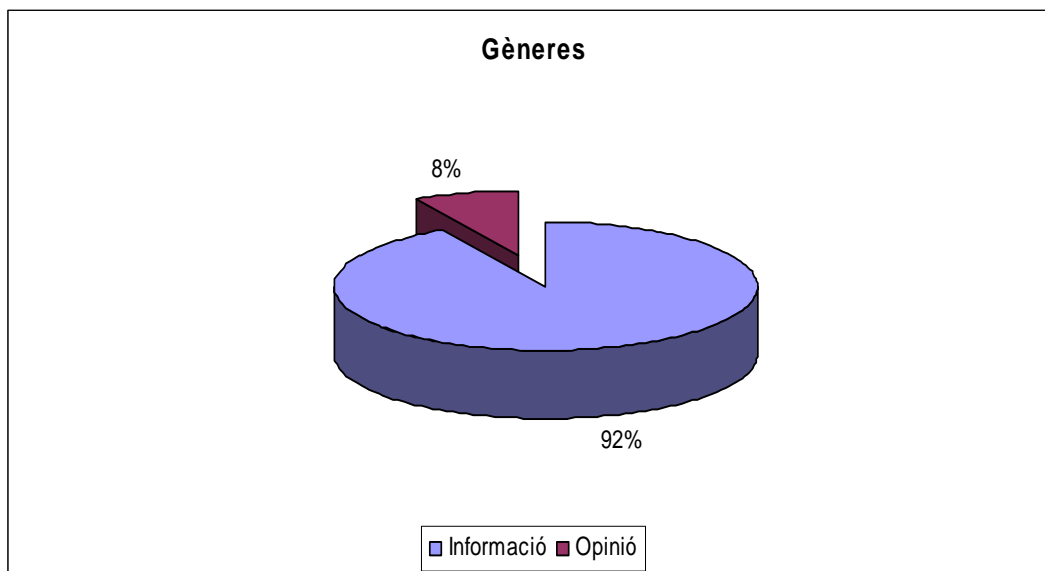
Respecte a quina pàgina s'ubiquen les informacions no hem detectat cap canvi significatiu en comparació a l'any 2010. Malgrat tot s'han igualat força els percentatges d'informacions publicades a les pàgines parells i a les imparells: el 53% de les informacions es publiquen en pàgines parells i els 46% en les imparells. Recordem que les pàgines imparells acostumen a publicar les notícies amb les quals el mitjà vol atreure

més l'atenció dels lectors i lectores ja que, en un primer cop d'ull, són més visibles i en el últims anys la publicitat ocupa majoritàriament aquestes pàgines.

Tampoc és significatiu el dia de la setmana en què es publiquen. Va en funció de l'actualitat. Només hem trobat una unitat informativa a portada publicada pel diari Público.

2. GÈNERES

El **gènere** més utilitzat (veure gràfic) en les unitats informatives analitzades és el purament informatiu.

En tots els anys analitzats (2006 – 2011), la proporció s'ha mantingut. El gènere purament informatiu se situa al voltant del 90%, l'opinió és inferior al 10%. A l'any 2011 les entrevistes sobre aquest tema han desaparegut.

2.1 OPINIÓ

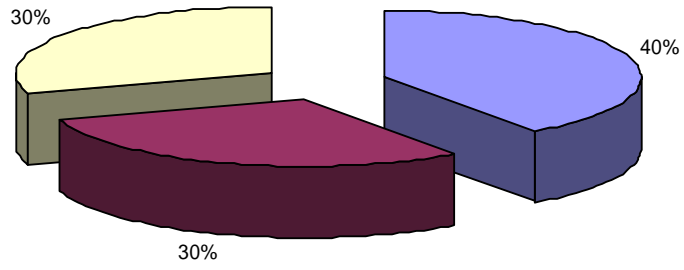
En els mesos analitzats s'han publicat 10 articles d'opinió que representen el 8% de les unitats informatives.

El diari que més opinió ha publicat és el Público, amb 5 articles (40%); seguit de El País amb 3 (30%); El Periódico de Catalunya amb 2 (20%); i tan sols un article publicat (10%) a La Vanguardia.

El gruix de les unitats informatives agrupades sota la categoria d'opinió són les anomenades "*cartes dels lectors / de les lectores*" i sumen el 40% del total. Per tant no són encàrrecs fets des del mitjà.

El 60% restant de les opinions publicades corresponen a editorials o columnes d'opinió.

Tipus d'articles d'opinió

■ Cartes lectors/es ■ Editorials ■ Articles

3. INFORMACIONS. Contingut redaccional

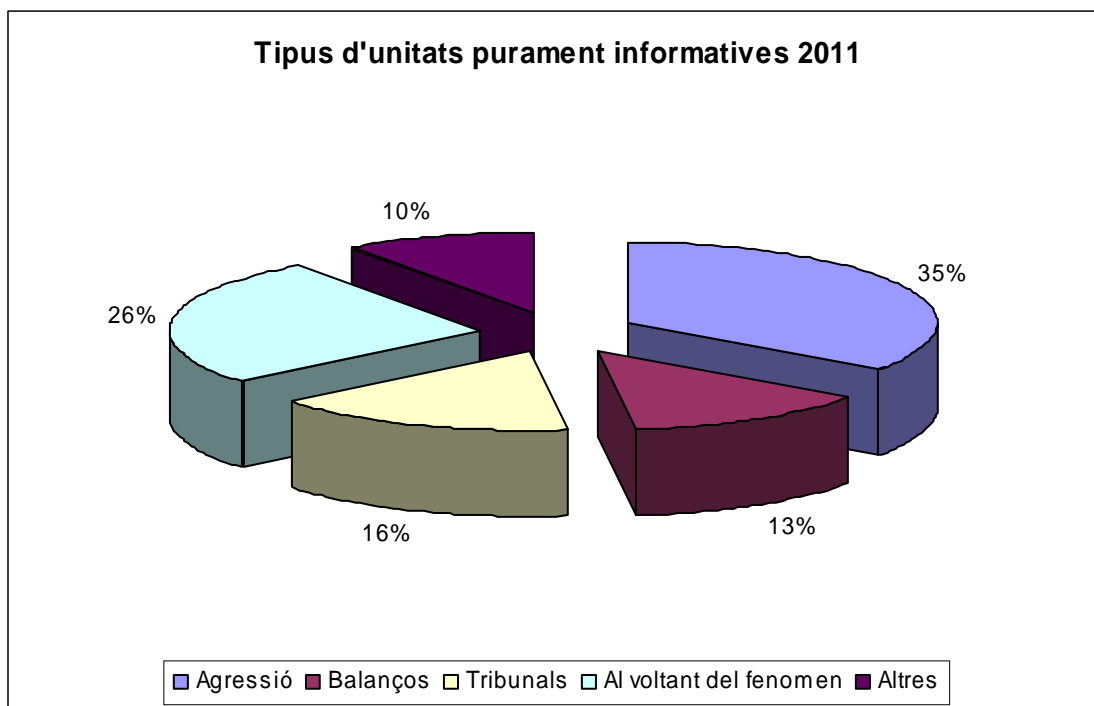
Les unitats purament informatives publicades l'any 2011 en el període analitzat són 111 i representen el 92% de la superfície total.

Aquestes informacions les hem agrupat de la següent manera:

- Agressions= només descriptives del fet ocorregut.
- Balanços= informacions més elaborades que ofereixen dades generals de l'evolució de la violència masclista, comparatives, origen del fenomen o altres elements que poden invitar a la reflexió o a la sensibilització i conscienciació.
- Tribunals = judicis, detencions, explicacions llei...
- Al voltant del fenomen: engloba aquelles informacions que estan relacionades amb el tema de la violència com manifestacions de rebuig, violència a altres països, iniciatives ciutadanes, cinema, televisió, dificultats per trobar feina per a les dones que han patit una situació de violència, dones que expliquen la seva experiència...
- Altres = reaccions/ decisions polítiques a nivell local, autonòmic, estatal o europeu. Debat ciutadà...

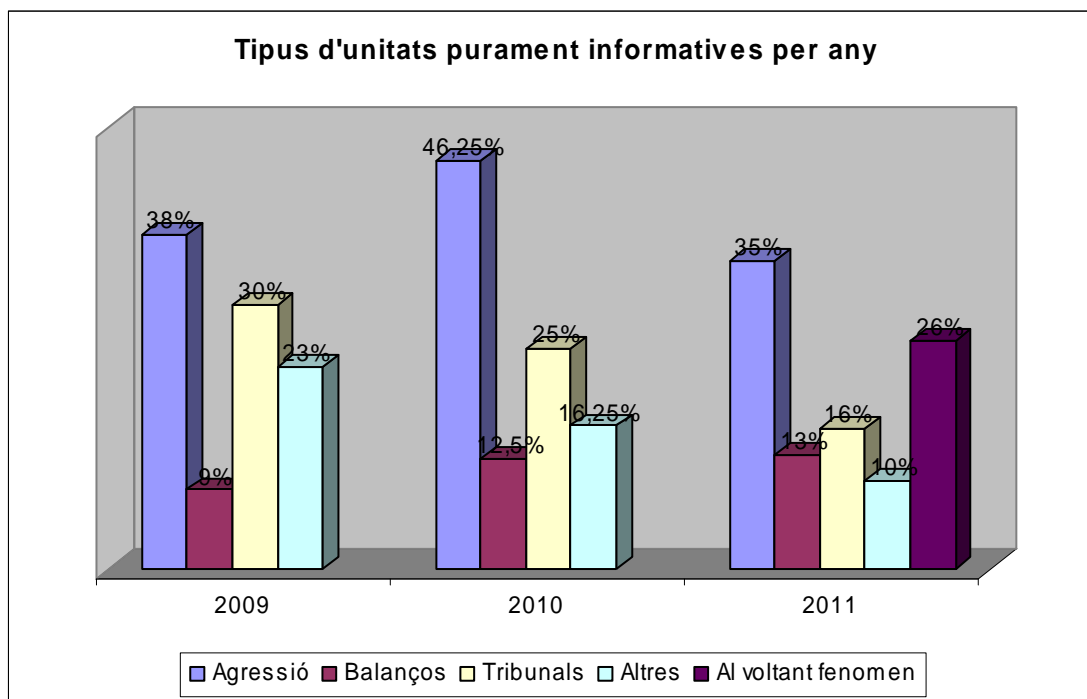
Un fenomen que hem observat és que el tipus d'informacions que es publiquen sobre violència masclista ha evolucionat. Les informacions sobre "els fets de violència" actualment acostumen a ser, com hem vist abans, notícies breus, i es limiten a ressenyar els fets, en molts casos sense citar ni les fonts. I en canvi han crescut les unitats informatives que es fan ressò d'aspectes derivats de la violència.

Això ens ha portat a fer una subdivisió a l'apartat que tradicionalment anomenaven **Altres**. Així ara tenim dos subapartats: **Al votant del fenomen** i **Altres**.

Podem observar en aquest gràfic com les informacions que més es publiquen són aquelles que fan referència a fets concrets d'agressions, assassinats,... etc, el 35%.

Tot i que si ens fixem en el gràfic següent observarem que, respecte als anys anteriors, la diferència entre el nombre d'unitats informatives sobre el "fet ocorregut" i les unitats d'altres categories s'ha reduït fortament i l'apartat altres que enguany hem subdividit en dos, altres i al voltant del fenomen, com dèiem a la pàgina anterior, si els sumem els dos, ha crescut considerablement passant del 16,25% el 2010 al 36%, per tant lidera aquests tipus d'informacions, tot s'ha de dir per l'aposta clara que fa el diari Público per publicar reportatges que van més enllà de la notícia purament informativa. En canvi les informacions agrupades dins les categories de tribunals i balanços han vist reduït una mica el seu espai total: 37,5% el 2010 i 29% el 2011.

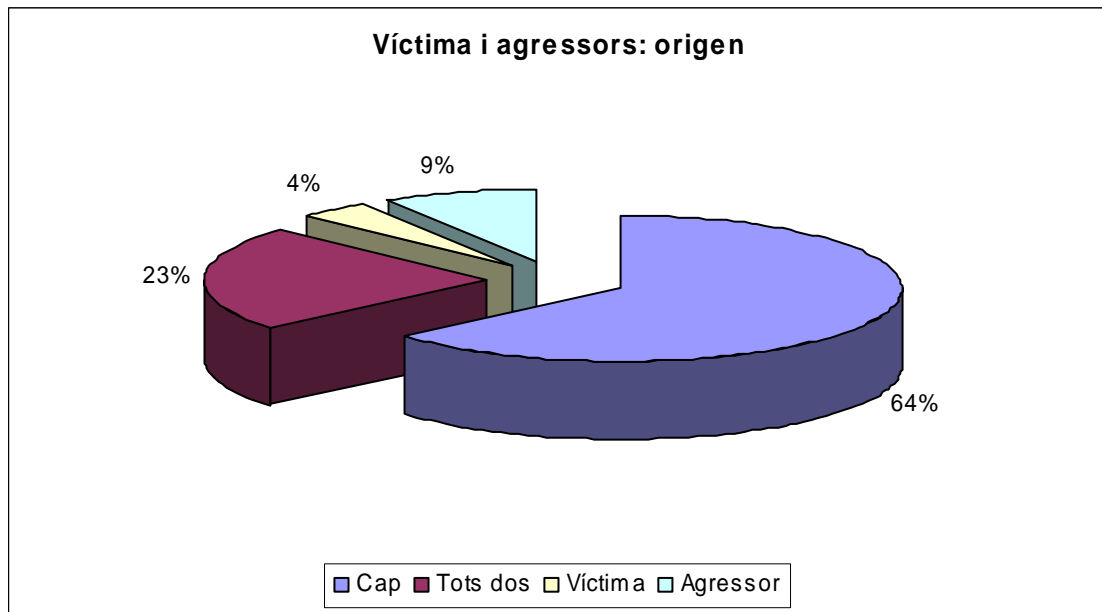

Volem destacar aquest fet com a positiu ja que significa que es tracten diversos vessants del problema de la violència, i no només estrictament l'agressió o l'assassinat; i que es genera informació sobre el tema sense que el titular hagi d'ésser "Una altra dona morta", sinó que també es fa seguiment dels casos, s'expliquen les deficiències dels serveis que s'ofereixen a les víctimes, els buits de l'actual legislació o es critiquen actituds poc adequades que es poden veure a la televisió, per exemple. Exercint per tant els mitjans la seva funció social d'educar i sensibilitzar la societat en valors que no fomentin la violència.

Enguany hem començat a trobar informacions en positiu, una altra de les recomanacions fetes reiteradament des de l'ADPC, informacions que mostren com se'n pot sortir d'una situació de violència masclista. En aquest sentit posem com exemples: *Olga, María y Ángeles lo pueden contar*, reportatge publicat el 9 de gener al diari Público i que explica com aquestes dones han pogut refer la seva vida després de patir un període de violència. O la notícia *Empresas que dan la cara*, publicada també al Público el 30 de gener i que explica casos d'empreses que prenen la decisió de contractar dones que estan intentant superar una situació de maltractament i com el fet de tenir una feina les ajuda de manera important en el seu nou camí.

D'altra banda, i encara que cada cop és menys habitual i gairebé residual, si que trobem encara expressions per referir-se al fenomen de la violència que poden ratllar el sensacionalisme com per exemple "Día negro", "macabre ritme", "vivir un Calvario".

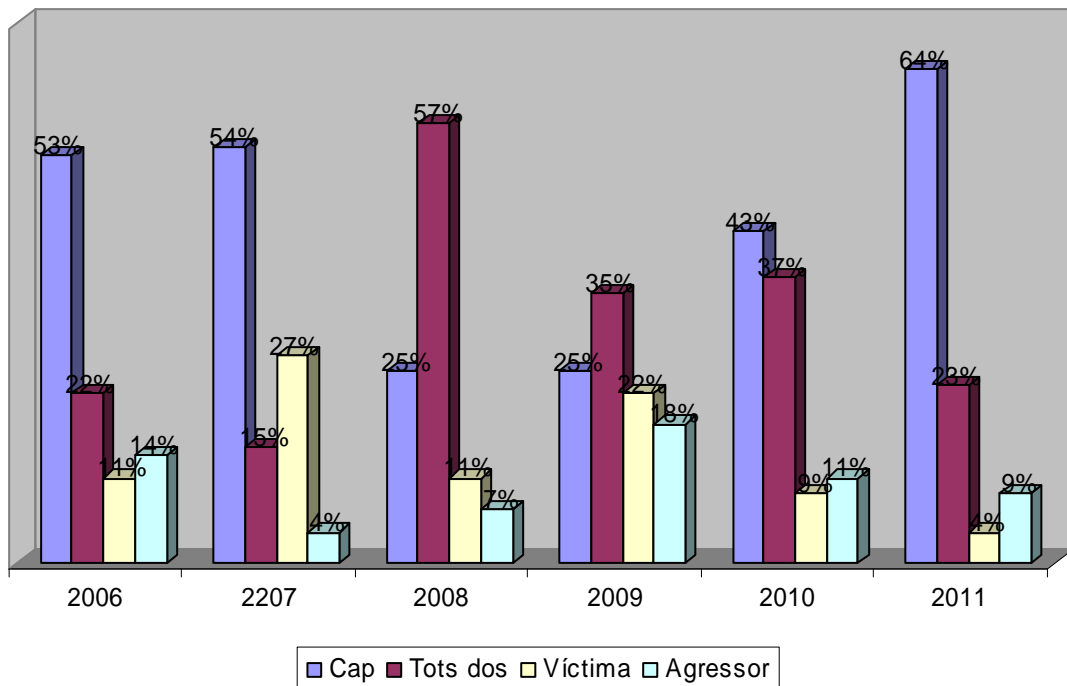
3.1. La víctima i l'agressor. Origen. Anonimat

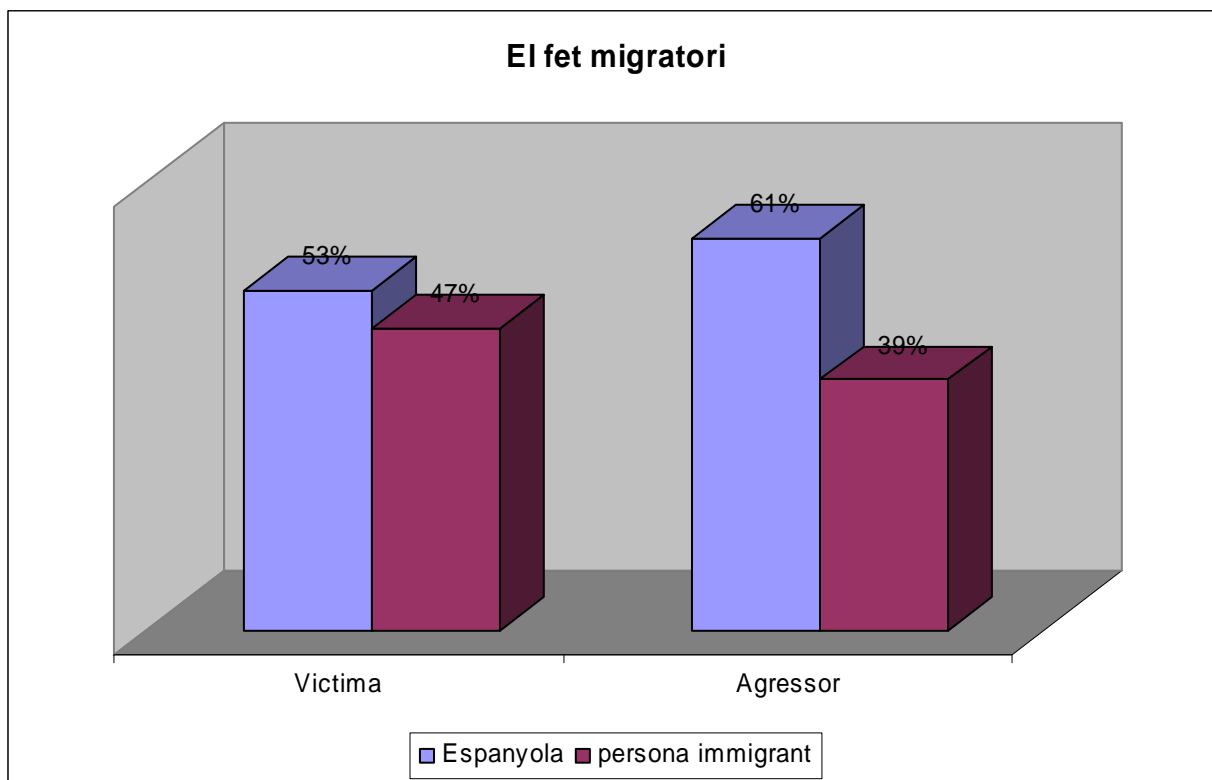
De les 111 unitats purament informatives, 39 (el 35%) relaten casos d'una agressió en els quals es dona informació de les víctimes o dels agressors/es. Com observem en aquest gràfic en el 64% de les informacions no es fa cap referència a l'origen nacional/ètnic ni de la víctima ni de l'agressor. Només en un 36% de les informacions s'especifica aquesta dada.

Per primera vegada, des que es realitza l'estudi, el gruix de les informacions que no expliciten l'origen de la víctima o de l'agressor és més gran que les que sí ho destaquen, tal i com podem observar en el següent gràfic:

Víctima i agressors: origen (evolució per anys)

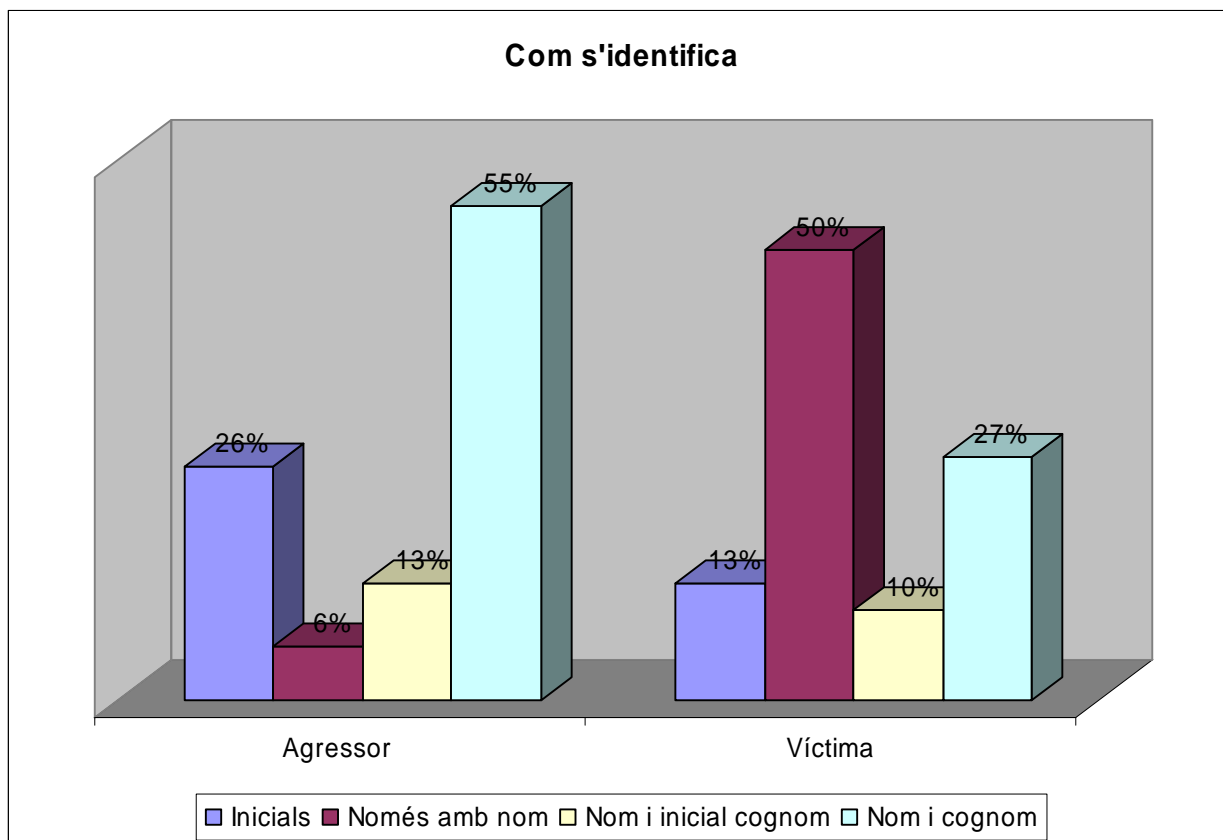

A més, la percepció social que els mitjans de comunicació posen èmfasi en la nacionalitat quan els protagonistes són immigrants, fet que reforça la mateixa percepció que dona per cert que les situacions de maltractament es produeixen en especial en uns determinats sectors socials, no es confirma.

Tant en el cas de les víctimes com en el cas dels agressors, s'han identificat més vegades a les persones com espanyoles que com estrangeres o immigrades. Per tant podem afirmar que no es discrimina per raó de procedència geogràfica ni nacionalitat quan s'ha d'informar sobre la procedència de l'agressor i de la víctima.

D'altra banda, la recomanació de mantenir l'anonimat de les víctimes i dels agressors és un aspecte que encara no s'ha resolt. Així, el 55% de les víctimes i el 56% dels agressors apareixen referenciats pel seu nom de pila, nom i cognom o inicials davant del 45% i 44%, respectivament, de les unitats informatives que no ofereixen cap dada a través de la qual les persones protagonistes de la informació poden ser identificades.

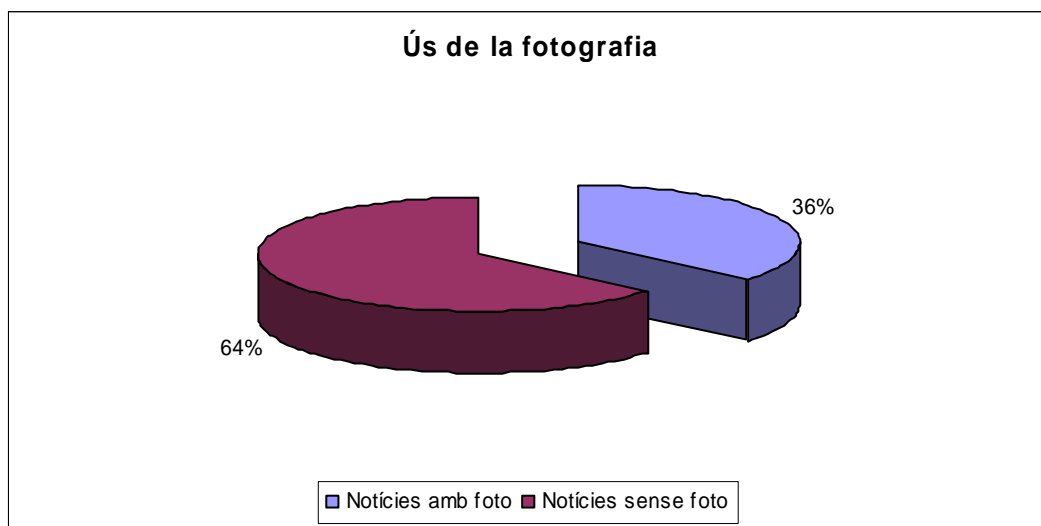

Podem observar que la majoria de les víctimes es poden identificar només a partir del nom de pila. En canvi, en el cas de l'agressor el 55% de les vegades es pot fer a partir del nom i cognom. S'ha de tenir en compte que hi ha diaris com Público en els quals trobem com a norma la identificació sempre que les fonts qualificades ho facilitin, amb nom i cognom.

3.2. Ús de la fotografia

De les 111 unitats informatives, 62 d'elles, el 56%, no van acompanyades de cap fotografia. Aquest fet obeeix a raons òbvies d'espai i coincideixen amb el total de breus publicats. Les notícies amb fotografia són 49 i representen el 44% del total.

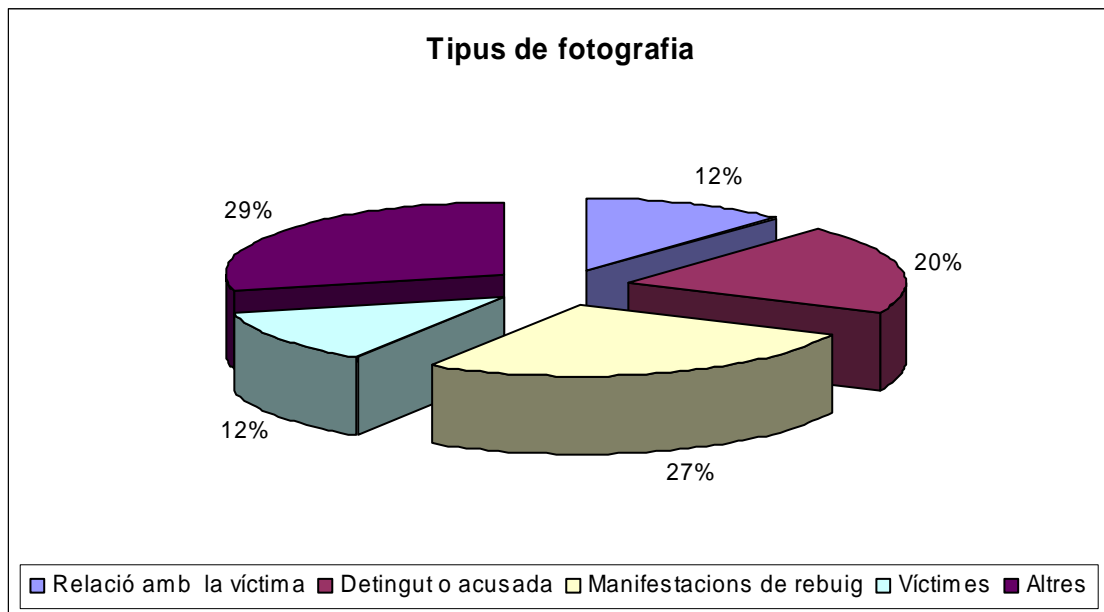
Aquesta proporció s'ha mantingut al llarg del anys.

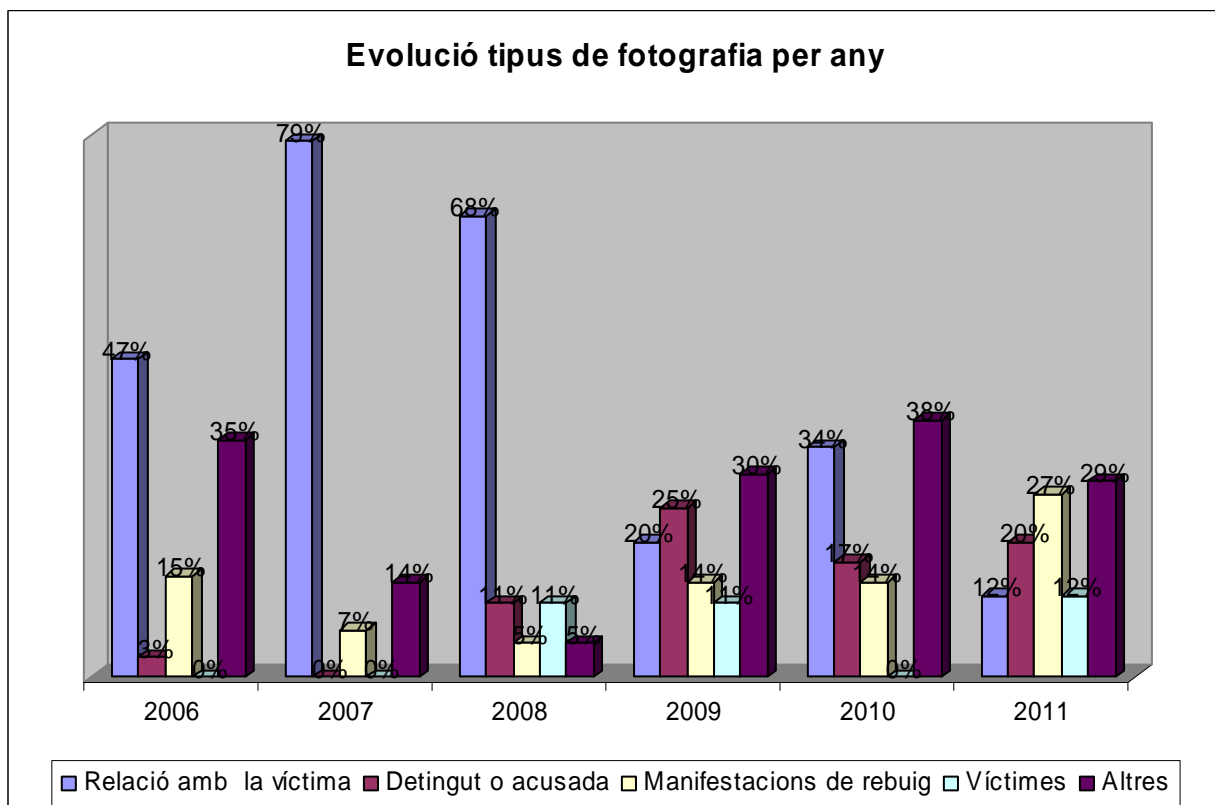
Les fotografies les hem classificat en:

- Fotos que tenen relació directa amb la víctima: edifici on vivia, lloc del succés...
- Fotos del detingut / acusat
- Manifestacions de rebuig i/o solidaritat
- Fotografies de les víctimes
- Altres: (càrrecs electes, panoràmiques...)

Observem el tipus de fotografies que s'han publicat

En l'informe 2010 destacàvem com pràcticament havien desaparegut les fotos de les víctimes. Aquest any, aquestes tipus de fotografies les trobem en 6 notícies, el 12%. Cal destacar, però, que les fotos de les víctimes que apareixen són les que acompanyen a les informacions en positiu de les quals parlàvem anteriorment. Només una de les fotografies recull el moment en què treuen el cos de la víctima de casa seva.

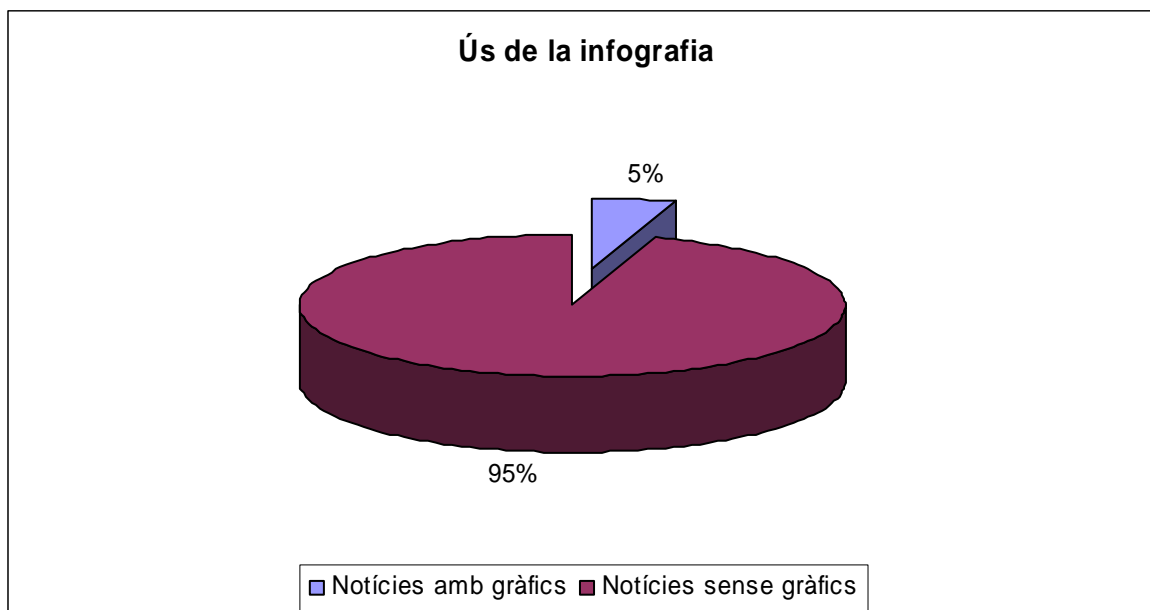

Podem observar en els darrers anys un increment sostingut de les fotografies catalogades com a *Altres*. Aquesta categoria, tal i com hem explicat, agrupa aquelles fotos de caràcter més institucional: les audiències, els jutjats, els jutges i les jutgesses, càrrecs electes o altres personalitats. Així que podríem deduir que es tendeix a recórrer a aquest tipus de fotografia per acompanyar la informació.

Cal destacar també la disminució de fotografies que guarden relació amb la víctima. Normalment les que apareixen són de familiars, amics o amigues en un moment de dol i, d'altres vegades en el seu lloc de treball o el portal de casa de la víctima amb la qual cosa, i tornant al tema de l'anonimat, aquest aspecte caldria millorar-lo ja que es pot reconèixer la persones a partir d'aquestes imatges.

D'altre banda, cal destacar també que els articles d'opinió, en tots els casos, apareixen amb les fotos de la persona que el signa.

3.3 Ús de la infografia

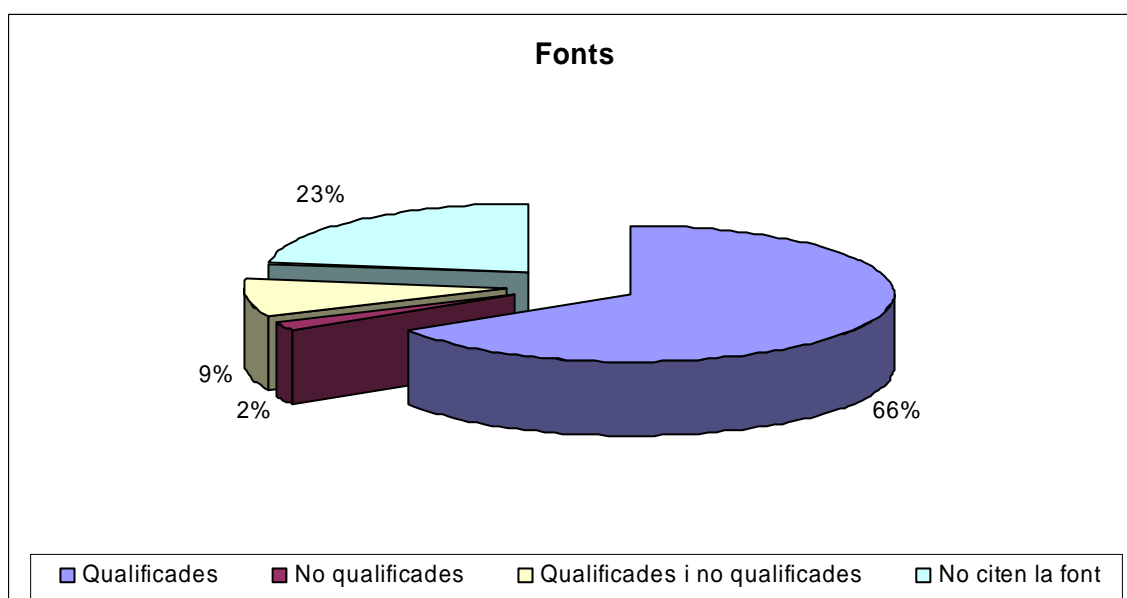

Els pocs recursos infogràfics utilitzats acompanyen a les unitats informatives de balanços i/o valoració de l'estat de la qüestió.

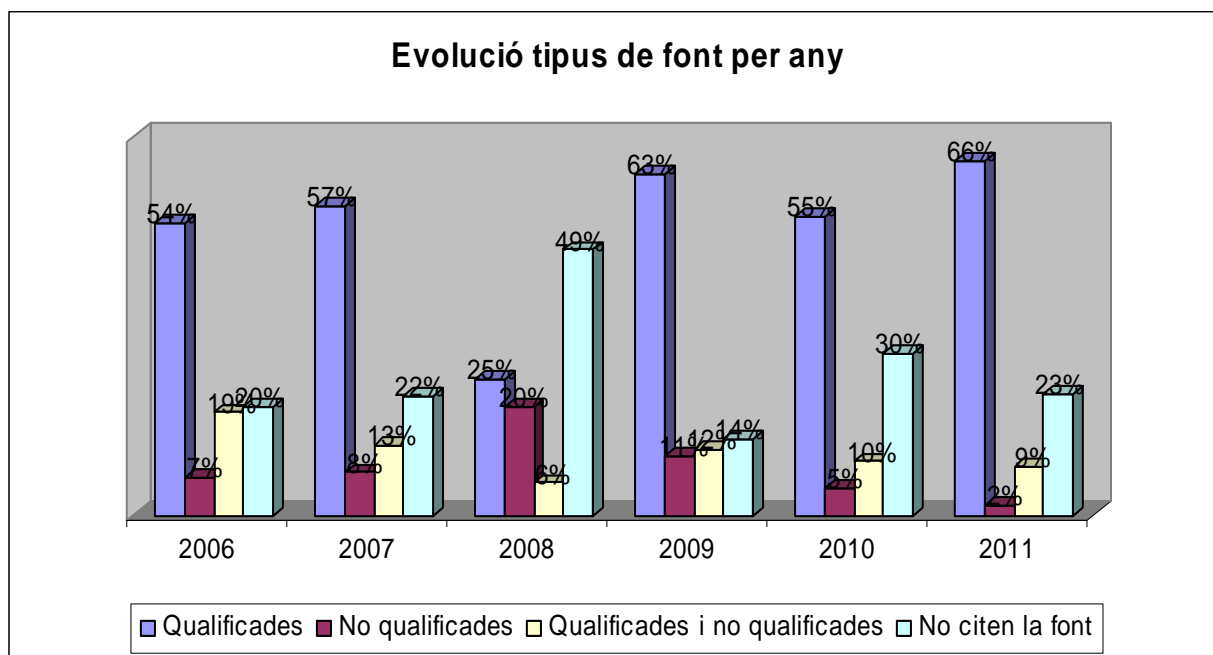
3.4 Les fonts

S'entén per font informativa el canal que facilita la informació per redactar la notícia.

El segon punt de les Recomanacions sobre el tractament de la violència masclista als mitjans de comunicació especifica que cal **“Seleccionar i diversificar les fonts d’informació**. Cal evitar recollir testimonis del veïnat i dels familiars si no tenen dades concretes i aprofitables... És convenient que els i les periodistes i les empreses de mitjans de comunicació exerceixin la seva tasca d’acord amb els principis professionals i les normes ètiques. És important considerar, tant en les decisions com en la tria de fonts informatives i testimonis, l’objectiu periodístic que es persegueix, el context en què s’emmarca el fet i l’impacte i les conseqüències que se’n poden derivar segons com es tracti la informació”.

És encoratjador observar com només un 2% de les unitats informatives utilitzen fonts no qualificades i el 66% fan servir fonts qualificades. Però en canvi no ho és tant el fet que el 42% de les informacions tan sols utilitzen una única font, que acostuma a ser la institucional i que en un 23% dels casos no se cita la font.

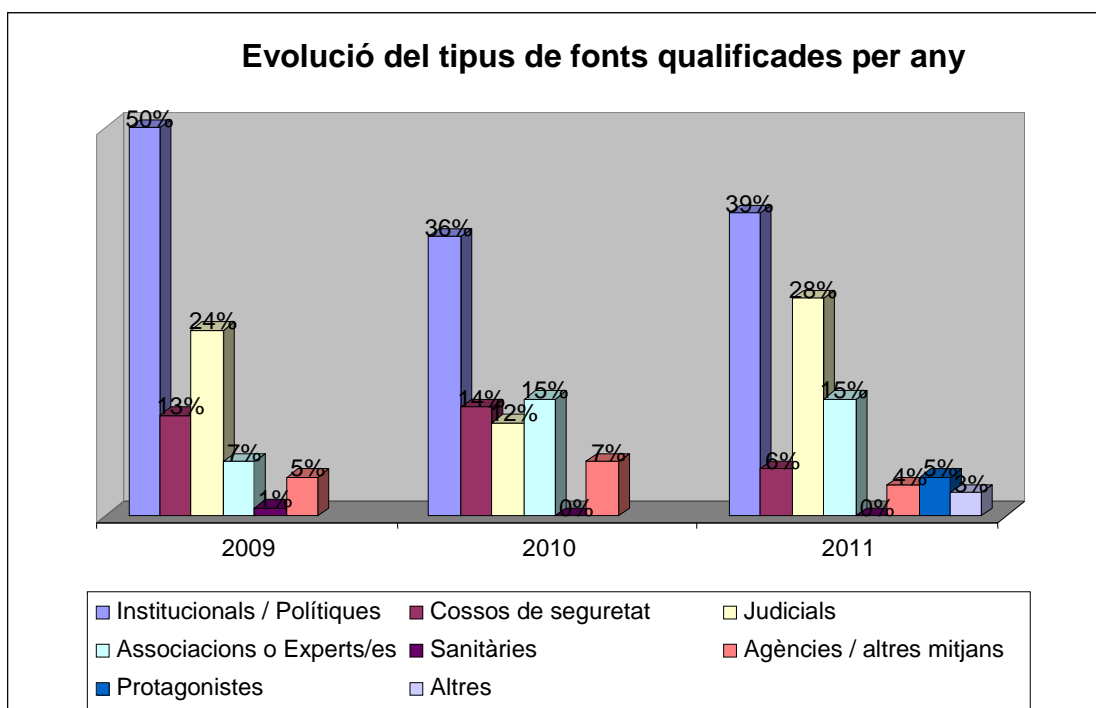
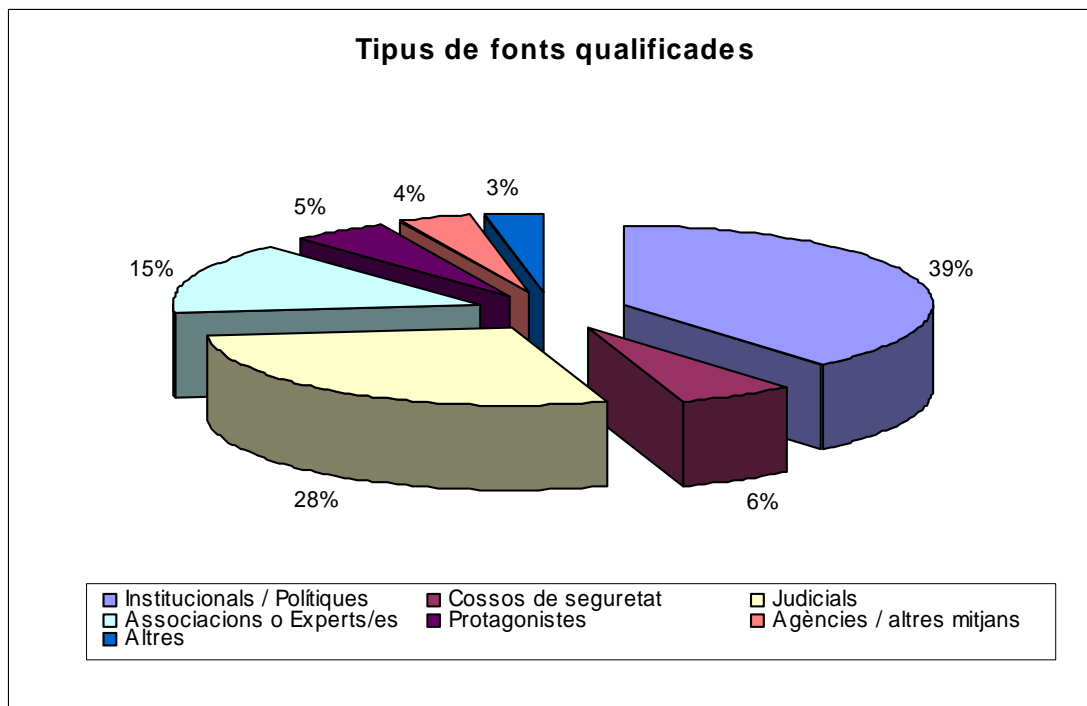

Tot i la reducció en 7 punts respecte a l'any passat de les informacions que no citen cap font, aquesta dada continua sent preocupant. El fet que hagin crescut les informacions en format breu no justifica aquesta ommissió de les fonts, ja que de tota manera s'hauria d'esmentar almenys l'agència informativa a partir de la qual s'elabora el breu o la font utilitzada. Malgrat que es disposa de poc espai, l'economia del llenguatge no hauria de portar a obviar aquest aspecte tan fonamental del periodisme: citar la font.

3.4.1 Tipus de fonts qualificades

Les fonts qualificades les hem classificat en:

- Institucionals / Polítics
- Cossos de seguretat
- Judicials
- Associacions o Expertes
- Sanitàries
- Agències / altres mitjans

A la vista d'aquests gràfics i si fem l'exercici de sumar les fonts agrupades en Institucionals, judicials i cossos de seguretat, el percentatge supera el 70% i es manté en els darrers tres anys. Aquesta dada reforça la tesi que els mitjans utilitzen especialment els gabinets de premsa d'institucions com a font, per tant és molt important la tasca informativa que es pot fer des d'aquests organismes exercint la seva funció de periodistes de fonts i a favor d'una informació de qualitat pel que fa a aquesta problemàtica.

4. ELS TITULARS

El titular és una part important de la informació. Ha de ser descriptiu, sintètic, curt però cal que tingui interès per seduir als lectors i lectores.

De la mostra, trobem que la majoria són neutres, secs, i en general amb un llenguatge correcte.

Hem fet un agrupament en 6 apartats en funció de les fonts emprades i els continguts. Són els següents:

- 1.- Sensibilització o balanç; titulars informatius amb dades i reflexions emanades essencialment de fonts institucionals, judicials, o policials. Articles d'opinió.
- 2.- Descripció del fet ocorregut i la localitat: mort o agressió. Manifestacions contra la violència masclista.
- 3.- L'agressor, el protagonista del titular.
- 4.- El fet migratori: titulars en què el fet migratori i la procedència geogràfica de la víctima i l'agressor tenen un protagonisme destacat.
- 5.- Procediments policials i judicials. Seguiment del cas.
- 6.- Al voltant del fenomen.

1.- Sensibilització o balanç; titulars informatius amb dades i reflexions emanades essencialment de fonts institucionals, judicials, o policials. Articles d'opinió

Aquest apartat és el que, amb el pas dels anys, trobem que creix amb una correcta informació, fruit de l'aplicació de les normatives o de més sensibilització per part dels i les periodistes. Són informacions que ajuden a la població a tenir una visió global o més àmplia del fenomen i que expliquen les mesures polítiques, judicials o policials.

- **Impacto de las políticas de Igualdad en el ámbito local.** Público (Dilluns 03-01-2011)
- **Las órdenes de papel no evitan los crímenes.** El País (Dimecres 05-01-2011)
- **Inquietud pel canvi en la lluita contra la violència de gènere.** Público (Dissabte 08-01-2011)
- **Polèmica per la supressió del programa contra la violència masclista.** AVUI (Dissabte 08-01-2011)

- **El 60% de las llamadas al 016 insulta a las mujeres.** Público (Divendres 14-01-2011)
- **Denunciar maltrato ralentiza el divorcio en vez de acelerarlo.** Público (Dimarts 18-01-2011)
- **Separacions i violència de gènere** (carta al director). La Vanguardia (Diumenge 04-09-2011)
- **Diferentes anàlisis del maltrato.** Público (Dimarts 05-09-2011)
- **Campaña para actuar ante las primeras señales de maltrato.**
La Vanguardia (Dimecres 14-9-2011)
- **Una campanya insta a actuar pel mínim maltractament.** El Periódico (Dimecres 14-09-2011)
- **Sanidad alerta de la "violencia sutil" contra las mujeres.** Público (Dimecres 14-09-2011)
- **Bruselas avala las órdenes de alejamiento españolas en contra de los maltratadores.** La Vanguardia (Divendres 16-09-2011)
- **La justicia avala la ley que obliga a separar parejas en caso de maltrato.** El País (Divendres 16-09-2011)
- **Pacte europeu per a la protecció de les dones.** El Periódico (Dissabte 24-09-2011)
- **La UE respalda la euroorden contra el maltrato.** Público (Dissabte 24-09-2011)
- **Justícia podrà valorar el riesgo de agresión en sólo 72 horas.** Público (Dissabte 24-09-2011)

2.- Descripció del fet ocorregut i la localitat: mort o agressió. Manifestacions contra la violència masclista

Els titulars del segon grup són els més crus, ja que fan referència a com va succeir el fet. Acostumen a ser directes i clars per tal que els lectors i lectores entenguin la gravetat de les agressions però alhora són secs i directes.

- **Una tortura de 43 años que acabó con 11 puñaladas.** Público (Dimarts 04-01-2011)
- **Estranguló a su mujer tras vaciar su libreta de ahorro.** Público (Dimarts 04-01-2011)
- **Primera mort del 2011 per violència de gènere, a Segovia** AVUI (Divendres 14-01-2011)
- **Muere estrangulada por su marido tras una discusión en Fuenlabrada.** La Vanguardia (Dimecres 19-01-2011)
- **Dues dones més moren apunyalades pels marits.** El Periódico (Dilluns 31-01-2011)
- **Hallada una mujer muerta a puñaladas.** Público (Diumenge 11-09-2011)
- **Detinguts a Amposta per la mort de l'exparella de la filla.** El Punt AVUI (Dissabte 17-09-2011)
- **Tres mujeres mueren a manos de sus parejas.** El País (Dilluns 19-09-2011)
- **Tres crímenes machistas en menos de 24 horas.** Público (Dilluns 19-09-2011)
- **Apaleada una joven en Tremp días después de abandonar a su novio.** La Vanguardia (Dimecres 21-09-2011)

3.- L'agressor, el protagonista del titular

L'agressor, el protagonista del titular, descriu algun tret del personatge i la forma d'agredir la víctima. Són titulars que expressen, en alguns casos, la duresa de l'acarnissament de l'agressor vers la seva víctima.

- **Machacó la cara de su pareja delante de la niña.** Público (Dimarts 04-01-2011)
- **Destrozó la cabeza de su pareja con un bloque de cemento.** Público (Dimarts 04-01-2011)
- **Diez martillazos por querer abandonarlo.** Público (Dimarts 04-01-11).
- **Un hombre mata a su mujer y a su hijo antes de suicidarse.** Público (Divendres 14-01-2011)
- **Un hombre se entrega tras estrangular a su esposa.** Público (Dimecres 19-01-2011)
- **Mata a ganivetades la dona de la qual se separava.** AVUI (Dilluns 31-01-2011)
- **Un hombre con orden de alejamiento mata en Puçol a su esposa.** El País (Divendres 23-09-2011)
- **Un hombre mata a golpes a su mujer en Almería.** Público (Dimecres 28-09-2011)

4.- El fet migratori i la procedència geogràfica de la víctima i l'agressor, tenen un protagonisme destacat

En l'anàlisi d'aquest any 2011 hem trobat menys titulars amb referències geogràfiques o ètniques de l'agressor o la víctima.

No fem esment de cap titular destacable.

5.- Titulars relacionats amb procediments policials, detencions i judicis. Seguiment del cas.

És recomanable publicar sentències i resolucions judicials ja que dóna llum al problema i ajuda a fer-se una idea del funcionament judicial.

- **17 anys per matar i esquarterar la seva dona.** El Periódico (Dissabte 03-09-2011)
- **17 anys per haver matat i esquarterat la dona a Rubí.** El Punt AVUI (Dilluns 05-09-2011)
- **Detenido por retener a su mujer un año en casa.** El País (Dijous 06-01-2011)
- **Casi 20 años de prisión por matar a su pareja.** La Vanguardia (Dimarts 18-01-2011)
- **Demaran un únic judici pel cas de Marta del Castillo.** AVUI (Dijous 20/01/2011)
- **Un tribunal profesional juzgará el 'caso Marta'.** El País (Dijous 27-01-2011)
- **La policia busca a la pareja de una mujer muerta en Murcia.** La Vanguardia (Dijous 27-01-2011)
- **S'enfronta a 22 anys per haver matat la dona embarassada.** AVUI (Dissabte 29-01-2011)
- **El CGPJ plantea obligar a declarar a las maltratadas.** El País (Dissabte 29-01-2011)
- **Un juez ataca al fiscal por las denuncias de maltrato falsas.** El País (Divendres 09-09-2011)

6.- Al voltant del fenomen

En aquest apartat, hem agrupat, aquelles informacions generals, en positiu, ja sigui de dones que han superat la violència i que ho poden explicar, d'homes maltractadors que volen deixar de ser-ho, reflexions sobre l'origen del problema o bones pràctiques d'altres països

- **Violencia Machista. Tres nuevos maltratadores ingresan cada día en prisión.**

Público (04-01-2011)

- **El 10% de los nuevos ingresados en prisión son maltratadores.** Público (Dimarts 04-01-2011)

- **Olga, María y Ángeles lo pueden contar.** Público (Diumenge 09-01-2011)

- **"He pasado el maltratador a mis hijos".** El País (Dilluns 10-01-2011)

- **Un obispo pide castidad frente a la violencia machista.** El País (Dilluns 10-01-2011)

- **Las condenas por violencia de género olvidan al menor.** Público (Dimarts 18-01-2011)

- **La influencia de la televisión en la violencia de género.** Público (Dijous 20-01-2011)

- **Un corto sobre violencia de género, nominado a los Goya.** Público (Dilluns 24-01-2011)

- **Cárceles en guardia contra el machismo.** Público (Dissabte 29-01-2011)

- **Empresas que dan la cara.** Público (Diumenge 30-01-2011)

- **"Si eres maltratada, miran a otro lado".** Público (Diumenge 30-01-2011)

- **La violencia machista es igual en todo el mundo.** Público (Dilluns 31-01-2011)

- **"La prioridad en Palestina es la educación".** Público (Dilluns 31-01-2011)

- **Creix la violència entre les parelles de nòvies adolescents.** El Periódico. (Dilluns 05-09-2011)

- **"Ensenya'm el mòbil".** El Periódico (Dilluns 05-09-2011)

- **El machismo chino se enfrentará a la ley.** Público (Dilluns 12-09-2011)

- **Las "heroínas" de la lucha por la igualdad.** Público (Dimarts 27-09-2011)

5. CONCLUSIONS

De la lectura dels resultats dels diferents gràfics i titulars podem dir que:

- El diari *Público* acapara el 48% de les unitats informatives analitzades, seguit de *El País* amb un 18%; *La Vanguardia* amb un 14%; *El Periódico de Catalunya* amb un 12% i *El Punt Avui* és el mitjà amb menys notícies publicades, amb el 8%.
- Pel que fa a l'extensió de les informacions s'aprecia de forma clara una tendència a fer servir els breus, enguany en un 47% dels casos. Les unitats informatives de més d'una plana representen el 12%. La gran majoria d'aquestes notícies, el 70%, les ha publicat el diari *Público*. El contingut en aquests casos acostuma a ser, no una informació puntual del crim ni del fet ocorregut, sinó reportatges de sensibilització o balanços anuals amb dades (nombre d'ordres d'allunyament...), de víctimes...), és a dir, en general informacions correctes i en positiu.
- Si ens fixem en la pàgina on es publiquen, veiem força igualtat entre les pàgines parells i imparells: el 53% de les informacions es publiquen en pàgines parells i els 46% en les imparells. A l'any anterior era una mica més gran el percentatge de notícies publicades a les pàgines parells, el 65%. A més només hem trobat una informació en portada: al diari *Público* i sobre sensibilització.
- El gènere purament informatiu se situa al voltant del 90%, l'opinió no arriba al 10% i enguany no hem trobat cap entrevista. El gruix de les unitats informatives agrupades sota la categoria d'opinió són les anomenades "*cartes dels lectors / de les lectores*" i sumen el 40% del total. Per tant no són encàrrecs fets des del mitjà. Al llarg dels anys analitzats (2006 – 2011), aquesta proporció s'ha mantingut.
- Un fenomen que hem observat enguany és que el tipus d'informacions que es publiquen sobre violència masclista ha evolucionat. Les informacions sobre "els fets de violència" actualment acostumen a ser, com hem vist abans, notícies breus, amb poc o nul contrast, que es limiten a ressenyar els fets, en molts casos sense citar ni les fonts. I en canvi han crescut les unitats informatives que es fan ressò d'aspectes derivats de la violència. Això ens ha portat a fer una subdivisió a l'apartat anomenat Altres. Ara tenim dos apartats: Al votant del fenomen i Altres.

- Les informacions més publicades són aquelles que fan referència a fets concrets d'agressions, assassinats,... etc, el 35%. Tot i que la diferència entre el nombre d'unitat informatives sobre el "fet ocorregut" i les unitats d'altres categories s'ha reduït i si sumem els dos subapartats: altres i al voltant del fenomen, veiem que ha crescut considerablement passant del 16,25% el 2010 al 36%, per tant lidera aquests tipus d'informacions, tot s'ha de dir per l'aposta clara que fa el diari Público per publicar reportatges que van més enllà de la notícia purament informativa.
- El 35% de les unitats informatives relaten casos d'una agressió en els quals es dona informació de les víctimes o dels agressors/es. En el 64% d'aquestes informacions no es fa cap referència a l'origen nacional/ètnic ni de la víctima ni de l'agressor. Només en un 36% de les informacions s'especifica aquesta dada sense fer cap distinció sobre si són de nacionalitat espanyola o altres. Per primera vegada, des que es realitza l'estudi, el gruix de les informacions que no expliciten l'origen de la víctima o de l'agressor és més gran que les que sí ho destaquen.
- Tant en el casos de les víctimes com en els dels agressors, s'han identificat més vegades a les persones com espanyoles que com estrangeres o immigrades. Per tant podem afirmar que no es discrimina per raó de procedència geogràfica ni nacionalitat a l'hora d'informar sobre la procedència ni de l'agressor ni de la víctima. D'altra banda, la recomanació de mantenir l'anonimat de les víctimes i de l'agressor és un aspecte no resolt. Així, el 55% de les víctimes i el 56% dels agressors apareixen identificats pel seu nom de pila, nom i cognom o inicials davant del 45% i 44%, respectivament, de les unitats informatives que no mostren cap dada a través de la qual les persones protagonistes de la informació poden ser identificades.
- En estreta relació amb l'extensió de les informacions que s'ha reduït, més del 50% de notícies no van acompanyades de fotografies. Si mirem l'evolució en els darrers 3 anys trobem el següent: el 2009 un 50% d'informacions no portava cap imatge; el 2010 aquest percentatge s'enfila fins al 64% i enguany baixa fins al 56%.

- I referent al tipus de les fotografies la majoria són de caràcter institucional: les audiències, els jutjats, els jutges i les jutgesses, càrrecs electes o altres personalitats. Cal destacar la disminució de fotografies que guarden relació amb la víctima. Normalment les que apareixen són de familiars, amics o amigues en un moment de dol i, d'altres vegades en el seu lloc de treball o el portal de casa de la víctima amb la qual cosa, i tornant al tema de l'anonimat, aquest aspecte caldria millorar-lo ja que es pot reconèixer la persones a partir d'aquestes imatges.
- La majoria d'unitats informatives citen fonts qualificades: un 66% respecte al 55% del 2010. És encoratjador observar com només un 2% de les unitats informatives fan servir fonts no qualificades. Però en canvi no ho és tant el fet que el 42% de les informacions només citen una única font, que acostuma a ser la institucional.
- Malgrat la reducció en 7 punts (23%) respecte a l'any passat (30%) de les informacions que no citen cap font, aquesta dada continua sent preocupant. El fet que creixin les notícies en format breu no justifica aquesta omisió de les fonts.
- Dins les fonts qualificades predominen les institucionals (39%). Si a aquestes hi sumem els Cossos de Seguretat, les Sanitàries i les Judicials, dona una forta presència de fonts provinents de les administracions: més del 70%. En canvi es manté el mateix percentatge de consulta a persones expertes: 15%. Aquestes dades reforcen la tesi que els mitjans utilitzen sobretot les fonts que els hi arriben dels gabinets de premsa d'institucions, per tant és molt important la tasca informativa que es pot fer des d'aquests organismes exercint la seva funció de periodistes de fonts i a favor d'una informació de qualitat pel que fa a aquesta problemàtica.
- Pel que fa als titulars observem, igual que en els darrers anys, una tendència periodística a elaborar uns titulars purament informatius, en alguns casos però encara detectem un excés de detalls sobre com ha tingut lloc el fet. També hem trobat titulars en positiu sobre bones pràctiques o reflexions que inviten a la sensibilització, o sobre la violència en el jovent o l'adolescència i no hem trobat cap titular en el qual es faci menció explícita del fet migratori.

5. ANNEX

A continuació oferim una mostra de reportatges que, pel seu contingut, hem cregut convenient destacar com una bona pràctica, en la línia d'aplicar les Recomanacions sobre el Tractament de la Violència Masclista als Mitjans de Comunicació.

Público. 9 de gener de 2011. *Olga, María y Ángeles lo pueden contar*

Público. 18 de gener de 2011. *Las condenas por violencia de género olvidan al menor*

La Vanguardia. 30 de juny de 2011. *Los universitarios tienden a reducir la culpabilidad de los maltratadores.* (Fora del període analitzar però hem cregut convenient adjuntar-la pel seu contingut)

El Periódico de Catalunya. 5 de setembre 2011. *Ensenya'm el mòbil*

El País. 16 de setembre 2011. *La justicia avala la ley que obliga a separar parejas en caso de maltrato*

Actualidad

VIOLENCIA DE GÉNERO

OLGA, MARÍA Y ÁNGELES lo pueden contar

Tres mujeres recuerdan el horror que sufrieron durante años y como lograron sobreponerse a sus parejas

María Salmerón, sevillana de 46 años, denunció dos veces a su marido por malos tratos. Ahora acaba de recuperar la custodia de su hija. LAURALEÓN

ANNA FLOTATS

MADRID

Callaron durante años, pero lograron quitarse la mordaza y romper el silencio. Cayeron, pero se volvieron a levantar. Muchas mujeres españolas sintieron miedo en sus propias casas por culpa de sus parejas. Fueron maltratadas, insultadas, vejadas, anuladas. Pero un día vencieron el pánico y dijeron basta. Las historias de Olga, María y Mari Ángeles son ejemplos de valentía, superación y confianza. La otra cara de la moneda de la violencia de género, que el año pasado se llevó por delante a 71 mujeres.

Olga podría haber sido una víctima más en las estadísticas de 2005, justo el año en que entró en vigor la Ley Integral contra la violencia de género. La noche del 11 de marzo, agotada y desesperada, le pidió a su marido que cumpliera su amenaza preferida,

la que repetía desde que se casaron. "Deja de meterme miedo y córtame el cuello de una vez", espetó Olga a su marido mientras le ponía un cuchillo en la mano. Pedro, alcohólico y consumidor habitual de cocaína, no cumplió su promesa. Olga llamó a la policía y ese día volvió a nacer.

Anulada y en alerta

El maltrato que sufrió Olga empezó a los 18 años, cuando comenzaba a salir con Pedro. Primero fue la ropa. "Estuve 17 años sin ponerme una falda y unos tacones. Mi uniforme eran unos vaqueros, un polo y siempre tenía que ir con coleta", recuerda Olga, que acaba de cumplir 40 años. Su novio, a quien ella consideraba "imprescindible", elegía su vestuario, organizaba sus planes de fin de semana (que nunca incluían a los amigos y a la familia) y decidía con quién podía hablar y con quién no.

"Llega un momento en que no eres tú. Sólo piensas y ves a través de él", arguye Olga para explicarse a sí misma por qué no se inmutaba cuando su marido le contaba que un día le partió el labio a su ex novia. Olga estaba "anulada" y vivía en alerta permanente, atemorizada por Pedro, por sus insultos, sus amenazas y, sobre todo, por su indiferencia.

Ella hacía lo posible para evitar los constantes enfados de Pedro, que montaba en cólera porque la comida no estaba en la mesa cuando él llegaba, porque los cristales no estaban limpios y hasta porque las patatas fritas no tenían todas el mismo tamaño. Olga se sentía culpable de todo: "Acabé pensando que él no se enfadaba conmigo, sino que yo lo enfadaba a él. No me planteaba nada, sólo quería lo que él quería". Justo por eso, Olga cometió "el mayor error" de su vida y, a los 24 años, se casó.

«Llega un momento en que dejas de ser tú, piensas a través de él», dice Olga

«A una mujer maltratada le diría: denuncia, pero vete de casa primero»

Al poco tiempo llegaron los hijos. Trillizos. Olga se volcó en ellos, precisamente, gracias a Pedro, Ángela y Andrea (que ahora tienen 8 años), consiguió la fuerza suficiente para plantarse y denunciar. El juez condenó a Pedro a tres años de prisión y a otros tres de alejamiento. Como no tenía antecedentes, no fue a la cárcel.

Separada de su hija

Después de pasar 17 meses en una casa de acogida de mujeres maltratadas, Olga ha rehecho su vida. Vive en pareja, ha tenido otro hijo y, a los 40 años, dice haber encontrado "el equilibrio". "Lo que más me costó fue aprender a valorarme, a sentirme capaz de hacer cosas y a que no me importara lo que pensarán los demás", explica. Olga confía en la ley y en los jueces, pero no en las medidas de alejamiento. "No sirven de nada", sentencia. "A una mujer que quiere denun-

ciar a su pareja le diría: denuncia, pero vete de casa primero y ponte en un lugar seguro", añade.

No es lo que hizo María Salmerón, de 46 años. Ella denunció por primera vez a su marido, Antonio, en 1999. El juez lo absolvió, pero María volvió a denunciarlo tres años después porque los insultos, las amenazas, los abusos y los golpes no cesaban.

Esa vez, el juez condenó a Antonio a un año y nueve meses de cárcel por maltrato, pero el infierno particular de María tampoco terminó ahí: un año después, el Juzgado de Dos Hermanas (Sevilla) le retiró la custodia de su hija. "Hubiera preferido un cárcel que todo este tiempo de sufrimiento", confesaba María hace menos de un mes, cuando la Audiencia de Sevilla anuló la decisión del juzgado de Dos Hermanas para devolverle a su hija.

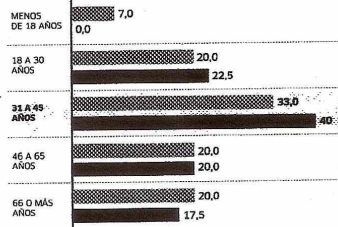
Actualidad

Radiografía del crimen machista

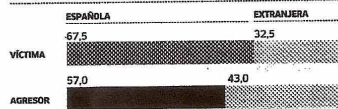
► Cifras en porcentaje

Edad de la víctima y del agresor

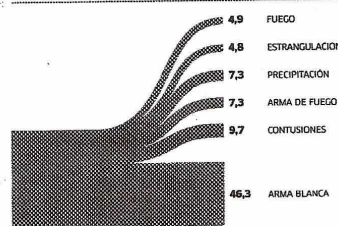
■ VÍCTIMA ■ AUTOR

Nacionalidad de los implicados

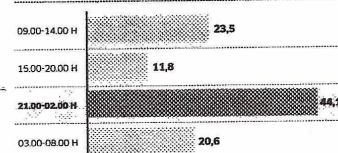
Mecanismos de muerte

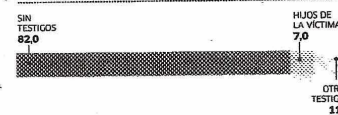
Lugar de los hechos

Horario de los homicidios

Testigos directo de los hechos

FUENTE: CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL

infografíaspublicas

Las condenas por violencia de género olvidan al menor

Un estudio del CGPJ sobre 45 sentencias revela que sólo en dos se inhabilitó al agresor para ejercer la patria potestad

PAULA DÍAZ
MADRID

Las cifras de muertes por violencia de género son siempre una tragedia. Pero lo son todavía más si al asesinato de una mujer se une también el de sus hijos. En 2010 murieron cuatro menores por esta causa, según fuentes de Igualdad, y ya ha habido una víctima en lo que va de enero: el joven de 16 años a quien su padre presuntamente asesinó junto a su madre antes de suicidarse el jueves pasado en Torrecaballeros (Segovia).

Aun así, el último informe del Grupo de Expertos en Violencia Doméstica y de Género del Consejo General del Poder Judicial (CGPJ), que analiza 45 sentencias dictadas en casos de asesinatos y homicidios consumados en el ámbito de la pareja durante 2009, revela que en sólo dos ocasiones se inhabilitó al culpable para el ejercicio de la patria potestad, lo que supone un descenso de 6 puntos con respecto al estudio del año anterior.

"Es una tendencia preocupante que venimos observando desde hace tiempo. Aunque desconozco los datos concretos, la cifra es digna de estudio, porque revela que no le estamos prestando suficiente atención a los menores de estas parejas", señala Ángela Cerrillos, presidenta de la Asociación de Mujeres Juristas Themis.

Además, desde 2001, año en el que se comenzó a estudiar este tipo de datos, sólo se le suspendió el régimen de visitas a sus hijos a dos maltratadores: en 2006 y 2009. "Hay que dedicar atención prioritaria a la vigilancia y a la suspensión del régimen de visitas si reporta un peligro para el menor. Es algo fundamental", manifestó Cerrillos.

Algunos magistrados, sin embargo, ponen en duda las estadísticas. "Esos datos hay que compararlos con las medidas cautelares que se dictan al año. En ellas sí se retira con frecuencia la patria potestad y

Imagen de archivo de una protesta de mujeres contra el maltrato en Madrid. M. JARA

Desde 2001, sólo se suspendió en dos casos el régimen de visitas a los hijos

«En las medidas cautelares sí actuamos», replica un juez

se suspende el régimen de visitas. Si luego eso no se refleja en las sentencias, es que ha habido déficit de pruebas y ha fallado la acusación", replica José Luis Ramírez, portavoz de Jueces para la Democracia.

Custodia individual

El Consejo de Ministros acordó el pasado noviembre la propuesta de la ministra de Sanidad, Política Social e Igualdad, Leire Pajín, de reformar el Código Civil para evitar que las personas que estén inmersas en una causa penal por maltrato y, a la vez, estén en proceso de separación o divorcio puedan tener la custodia individual de sus hijos.

La medida fue muy criticada por los jueces, que no son partidarios de hacer generalizaciones. "El automatismo es bastante pernicioso porque no nos permite ver qué ocurre en cada caso. Y esa es nuestra misión: juzgar casos individuales", opina Ramírez. "Además, son el ministerio fiscal y

la policía los que luchan contra la violencia de género, no los jueces. Nuestra labor es ver quién lleva razón en un juicio y, para ello, tenemos que valorar a ambas partes en situación de igualdad", concluyó el portavoz.

Ángela Cerrillos está, en parte, de acuerdo. "No se trata de endurecer las penas de forma generalizada, pero sí de estudiar cada caso y aplicar la ley de forma más rigurosa, sin ningún tipo de benevolencia", sentenció.

Reducción de penas

El estudio del CGPJ analiza sentencias dictadas por los tribunales del Jurado y las audiencias provinciales de toda España. De ellas, 43 fueron condenatorias y en las otras dos "concurría una circunstancia eximente completa de la responsabilidad criminal del acusado que derivó en interdicciones psiquiátricas".

Los datos incluyen no sólo sentencias dictadas por delitos

Los universitarios tienden a reducir la culpabilidad de los maltratadores

Un estudio revela que las falsas creencias populares perduran en la universidad

Concentración en Santa Cruz de Tenerife contra la violencia machista

CELESTE LÓPEZ
Madrid

El objetivo de la investigación dirigida por Victoria Ferrer, de la Universitat de les Illes Balears (UIB), era comprobar si los mitos que tiene la población en general también existen en la población universitaria, a priori más formada, con más conocimientos y más reflexiva. Y para ello, nada mejor que comprobar la percepción que sobre violencia de género tienen los estudiantes de esa universidad. El resultado es contundente: sí, se reproducen, y tanto es así que, por ejemplo, el 47% de ellos apunta que una de las causas de la violencia contra las mujeres es la provocación de las propias víctimas. O que la mayoría de los alumnos entiende que el abuso de alcohol, de las drogas o las enfermedades mentales influyen en los maltratos contra las

mujeres, como si esas causas pudieran ser eximentes de agresiones físicas, psíquicas o sexuales.

La muestra del estudio, publicado en la revista *Anales de Psicología*, estuvo integrada por 1.395 estudiantes de la UIB, con una edad media de 23 años. La mayoría de los participantes, el 64,4%,

Una cuarta parte de los alumnos cree que no debe intervenir si un vecino pega a su mujer

fueron mujeres. Este trabajo revela que, lejos de pensar que por el hecho de estar en la universidad los estudiantes se desprenden de las creencias generales de la sociedad pese a que no tienen base científica, comprobamos que las reproducen. Así, comprueba que

hay una tendencia a desculpabilizar al agresor en los casos de violencia sexista o a pensar que si una mujer soporta esta situación es porque tiene un problema psicológico serio (casi el 40%), y el 38,6% de los encuestados, pese a ser conscientes de que la única manera de activar el sistema de protección de la mujer es denunciando los malos tratos, dice que no está dispuesto a hacerlo. En esta línea, destaca que una cuarta parte de los participantes cree que no es responsabilidad suya intervenir si presencia una pelea entre sus vecinos.

Otro mito que perdura en los estudiantes, explica Victoria Ferrer, es, por ejemplo, el de la ausencia de riesgo para los hijos de los maltratadores: casi un 15% dice que los niños no se dan cuenta de que sus padres pegan a sus madres a no ser que sean testigos de la pelea.

Sin embargo, hay avances "importantes" en esta materia que

Prevención en la adolescencia

Una investigación realizada entre escolares adolescentes de entre 12 y 18 años en sus correspondientes centros educativos (11.022 estudiantes, 2.700 profesores y 254 equipos directivos) puso de manifiesto que el principal arma para prevenir la violencia sexista es la formación. El trabajo, realizado por la Universidad Complutense y en el que participó el entonces Ministerio de Igualdad, dejaba claro que aquellos alumnos que habían tratado este tema en clase estaban mejor preparados para combatir esta violencia. Pero el problema es que la formación escasea o es proporcionada por profesionales que sepan cómo afrontar esta materia en la clase. Así, casi el 60% de los equipos directivos aseguraba que tenían un problema de tiempo para poder dar todo el temario y, además, abordar estos temas no incluidos en el programa de las asignaturas. Otro de los factores que, según los directores de los centros, influye para no abordar la violencia machista era la falta de implicación de las familias en su erradicación y el sexismo existente en la educación familiar (ambos puntos, con más de un 60%).

VÍCTIMAS MORTALES

29 mujeres

En lo que va de año, 29 mujeres han sido asesinadas por sus parejas o ex parejas, tres menos que en el periodo anterior. Anualmente son asesinadas en torno a 70 mujeres.

muestran que "hay percepciones que están cambiando", explica la directora del estudio.

Entre ellas, "la ausencia de creencias misóginas o sexistas", señala Ferrer. Así, casi el 100% de los alumnos afirma de manera tajante que hombres y mujeres son iguales, que si es el marido el que aporta el dinero en casa la mujer no tiene que estar supeditada a él o que la mujer no debe tener la comida preparada cuando el marido vuelve a casa.

"Estos puntos, aunque a muchos les sorprendan, son muy importantes, porque implican la consecución de la igualdad de género", señala la responsable del informe, en el que también han participado Esperanza Bosch, Carmen Ramis y Capilla Navarro, del grupo de investigación Estudios de Género de la facultad de Psicología de la UIB.

Otro de los aspectos positivos que se desprenden del informe es que la formación en violencia sexista es el instrumento más efectivo para combatir esos mitos tan extendidos y que tanto daño hacen a la lucha contra esta. Según Victoria Ferrer, los

El aspecto más positivo del estudio es la ausencia casi total de creencias misóginas o sexistas

alumnos que anteriormente habían tratado esta materia tenían un conocimiento mucho más amplio y ajustado a la realidad.

Este equipo de investigadoras tiene previsto continuar con el trabajo en los próximos cursos para comprobar si las nuevas hornadas de estudiantes vienen mejor formados en esta materia. Especial interés tiene saber si la asignatura de Educación para la Ciudadanía, que sí que aborda esta problemática de manera concreta, surte los efectos deseados, que no son otros que luchar contra la violencia contra las mujeres que existe actualmente y, sobre todo, prevenir estos comportamientos. Esta asignatura, muy criticada por los sectores más conservadores, se imparte en el primer ciclo de la ESO. Profesores de Ciudadanía se muestran convencidos de que el trabajo que se hace en clase tendrá sus efectos a tenor de los debates que se generan entre los alumnos.●

El TS reconoce el derecho de asilo para víctimas de violencia machista

JOSÉ MARÍA BRUNET
Madrid

El Tribunal Supremo (TS) ha dictado una sentencia por la que concede asilo a Saadia Amamra, una ciudadana argelina que alegó malos tratos en su país para solicitarlo. La resolución extiende, por tanto, a la violencia machista, y no sólo a las causas políticas, los motivos por los que puede pedirse acogida en España. La Audiencia Nacional ya había fallado a fa-

vor de Saadia, pero la Abogacía del Estado recurrió la sentencia, estimando que se creaba un precedente por el que todas las mujeres maltratadas podrían tener derecho de asilo en España, cuando este supuesto no se incluye como un supuesto de pertenencia a un grupo social en el sentido en que lo entiende el derecho internacional.

El Tribunal Supremo, sin embargo, estima que "la persecución por motivos de género resul-

ta inordinable en las persecuciones sociales" a que se refiere la legislación sobre asilo vigente en España.

Esta legislación también define la condición de refugiado, y el Supremo sostiene que un caso como el de Saadia Amamra es equiparable y "merece protección al amparo de esta disposición cuando se evidencia que la tutela dispensada por las autoridades nacionales del país de origen se revela inútil o ilusoria, de modo que se perpetúa la situación de padecimiento".

La ley de Asilo, revisada en el 2007, permite -según razona la sentencia- "identificar como sujetos protegibles a aquellas personas pertenecientes al género femenino que sufren violaciones de sus derechos humanos inderogables". El Supremo se refiere, es-

pecíficamente, a las personas que "padecen una grave discriminación en sus países de origen, derivada del reconocimiento de un estatuto legal de subordinación, contrario al principio de igualdad de mujeres y hombres". La

La argelina Saadia Amamra alegó que su marido la maltrataba y ha logrado el asilo

sentencia estima que ése era el caso de Saadia, por su condición femenina, que la hace susceptible de no gozar "de protección jurídica eficaz frente a actos graves de violencia

doméstica, atentatorios contra la dignidad y la integridad física y moral".

La sentencia subraya que se ha acreditado que Saadia fue obligada a casarse con su esposo, por un acuerdo familiar, y que ha sido objeto de continuas agresiones y vejaciones. El Supremo considera que la demandante de asilo no recibió "tutela jurídica ante las denuncias formuladas", por lo que se pone de manifiesto "la necesidad de protección de forma efectiva del fundado temor y el riesgo real de continuar padeciendo tratos degradados".

La Sala de lo Contencioso juzga necesaria la concesión del asilo por ser insuficiente la opción que tomó el Ministerio del Interior español en el sentido de autorizar su permanencia en España por razones humanitarias.●

Vegeu el **videocomentari** de J. G. Albalat sobre la violència en les parelles d'adolescents

<<<<

«¡Ensenya'm el mòbil!»

Tallers per a joves els adverteixen que la violència en la parella adopta formes diferents

TONI SUST
BARCELONA

Un dels problemes principals és determinar què és violència i què no. «Per a la gran majoria dels joves, violència equival a agressió, però no al fet que un noi exigeixi a la seva noia que li ensenyi els missatges del seu mòbil, o l'obligui a explicar amb qui ha quedat. Diuen que no tolerarien una agressió ni agredirien la seva parella, però no creuen que un insult sigui cap acte de violència». Això és el que assegura Ana Belén López, coordinadora del programa *Paranys de l'amor*, que parla des de l'experiència. Un total de 1.795 alumnes d'instituts públics de Barcelona van rebre el 2010 un d'aquests tallers, que impulsa l'ajuntament i porta a terme la fundació Salut i Comunitat, sobre la prevenció en el maltractament de parella. L'any passat es van fer 96 tallers, un total de 344 hores.

López i un company formen una de les parelles d'educadors i treballadors socials que s'ocupen del taller. Quan les peticions s'acumulen, compten amb una altra parella d'experts. També composta per un home i una dona, i no per casualitat.

Una noia que plora

Els tallers sobre els trets de les parelles en què es produeixen abusos, de dues a sis hores de durada, es fan en funció de la petició dels professors. Estan destinats a alumnes de 13 a 18 anys, és a dir, de segon d'ESO a segon de Batxillerat, però la majoria dels participants són nois d'entre 14 i 16, les edats en què tenen les primeres parelles. Amb freqüència, professors reclamen els tallers perquè aprecien indicis de maltractament potencial en parelles d'estudiants.

L'entrada no és sempre fàcil, sobretot amb els nois: «Les noies reben molt més bé la informació. Els nois se solen sentir amenaçats, són més sensibles, estan construint la seva identitat». Això explica que se'ls dirigeixin un home i una dona, perquè hi hagi un referent femení i un de masculí.

Els tallers inclouen diferents apartats: un està dedicat als estereotips de gènere, un altre als mi-

tes de l'amor romàntic i un altre a la violència i els seus tipus. Per exemple, es tracta de donar a entendre als nois que ser el més dur, conduir més ràpid, «assumir riscos», no suposa ser més home. López subscriu la tesi que el maltractament no està marcat per la procedència social: «No hi ha perfil de víctima i agressor. Podem trobar el mateix en un centre problemàtic i en un que no ho és».

En diverses ocasions, ella ha assistit a una escena inquietant. Durant el taller, i després d'adonar-se que algunes de les actituds assenyalades com a violentes es donen en la seva relació, una noia s'aixeca i surt plorant. Els educadors l'adverteixen llavors que no té per què aguantar una cosa així.

AGRESSIVITAT I CONTROL

Els alumnes equiparen el maltractament a l'agressió física, però no a algunes pràctiques de control fora de lloc

ESPANTATS

«Els nois se solen sentir amenaçats en els tallers», afirma la coordinadora del programa

La iniciativa, que es desenvolupa des del 2002, va ser acollida amb èxit el 2010, any en què es va fer el màxim previst de tallers. El 2011 es preveu repetir el ple. López subratlla que més que un curs és una activitat dinàmica. Els alumnes d'una classe treballen en equips i participen activament.

No obstant, aquesta tasca és millorable. «Alguns centres estan bolcats en aquesta qüestió; d'altres, no tant. El principal problema és que un taller no és suficient». La coordinadora adverteix que si els instituts no mantenen viva la flama el missatge no cala. De manera que és més fàcil que es mantinguin equivocs: «Els joves creuen que l'amor tot ho pot». ■

sociedad

La justicia avala la ley que obliga a separar parejas en caso de maltrato

El Tribunal de la UE da la razón a España sobre la orden de alejamiento ● Prima el criterio del juez sobre el de la víctima porque actúa "en defensa del interés general"

FERRAN BALSSELLS
Barcelona

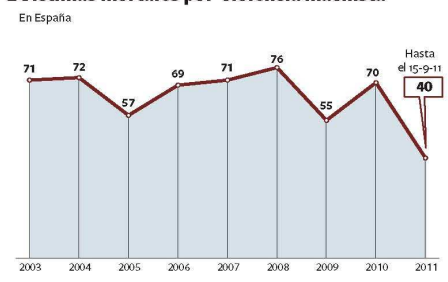
Un juez puede obligar a una mujer a dejar de vivir con su pareja si esta le ha denunciado por malos tratos, incluso verbales, pese a que la víctima decida mantener la convivencia. Así lo avala el Tribunal de Justicia de la UE en una sentencia emitida ayer en relación con dos causas similares de la justicia española: se trata de dos condenados por agresión que volvieron a instalarse en el domicilio de su pareja a petición de las víctimas. Estas reclamaron después al juez derogar la orden de alejamiento. "Somos víctimas del sistema penal, ¿por qué no puedo vivir con quien me agredió?", recriminó en 2009 a la Audiencia Provincial de Tarragona E. C., una de esas víctimas. Tras escucharla, la Audiencia consideró que este tipo de casos "cuestionan" ciertos aspectos de la ley española, que puede atentar contra "el respeto de la vida privada y familiar" incluido en el derecho comunitario. Por ello elevó la cuestión al tribunal de la UE, que ha determinado que las víctimas tienen derecho a ser escuchadas pese a que el criterio del juez debe primar en cualquier caso.

"La protección penal no solo tiene por objeto la protección de los intereses de la víctima, sino también la protección de otros intereses más generales de la sociedad", justifica el fallo del organismo comunitario. La sentencia no es vinculante para la justicia española pero apunta la reforma del Código Penal que el Ejecutivo español —gobernado entonces por el PP— realizó en 2003 y que prácticamente automatiza la imposición de órdenes de alejamiento: los magistrados deben imponerla cautelarmente tras admitir a trámite una denuncia de malos tratos, incluso verbales, es decir, por insultos o amenazas; y tras una sentencia condenatoria esa orden pasa a ser definitiva y puede imponerse

Una agente explica a una maltratada cómo usar el teléfono de emergencia. / CRISTÓBAL MANUEL

Víctimas mortales por violencia machista

con una duración de hasta 10 años. Esta disposición ha provocado varias decenas de cuestiones de constitucionalidad de parejas que reclamaban volver a convivir. El Tribunal Constitucional

se ha pronunciado por ahora a favor de la reforma legal, pero esta sigue levantando controversia en el ámbito judicial.

"El sistema español es excesivamente rígido", defiende el ca-

drático de Derecho Penal de la Universidad de Barcelona, Joan Josep Queralt. "El modelo ideal es un método mixto, con penas de alejamiento revisables cada cierto periodo de tiempo", señala. "Por sí sola, además, la orden de alejamiento no sirve como protección efectiva, hay muchos otros factores sociales", advierte. En cualquier caso, la cuestión es compleja porque en algunos casos, las parejas que han accedido a convivir con su agresor han acabado asesinadas por su pareja. "Jurídicamente es difícil consentirlo, porque uegan con fuego. Es como tener cáncer de pulmón y seguir fumando", subraya. El año pasado, el 9,4% de las 120.000 víctimas de malos tratos reanudó después la convivencia con su agresor; porcentaje que ascendió al 15,2% en 2009, según la Fiscalía General del Estado.

El endurecimiento del Cód-

igo Penal respondió a una necesidad de frenar la sangría de asesinatos pero la generalización de las órdenes de alejamiento no ha logrado revertir las cifras de mujeres fallecidas. Hasta 74 víctimas fallecieron a manos de sus parejas o exparejas el año pasado, 19 más que el año anterior. Año tras año, con ligeros aumentos o descensos, el número de parejas asesinadas se mantiene elevado. En los últimos cinco años, supera las 350 mujeres y se ha consolidado como la primera causa de muerte dolosa en España. "Este desconcertante aumento no se debe a un mal funcionamiento de la ley sino a la dificultad de reeducar la ciudadanía", opinó ayer el Fiscal General del Estado, Cándido Conde-Pumpido, que asumió la necesidad de mejorar la protección de las víctimas.

Una cuestión en la que el nuevo Código Penal puede ser contraproducente. "La reforma ge-

"La orden de alejamiento, por sí sola, no es eficaz", advierte un jurista

La víctima que abrió la cuestión puede ser condenada por vivir con su agresor

neralizó las órdenes de alejamiento porque los jueces aplicaban medidas de protección con cierta ligereza", detalla el jurista experto en derecho penal, Javier Ruiz. "Ahora son demasiado severos y en algunos casos puede resultar perjudicial". "Incluso se condena a las mujeres que deciden convivir con sus agresores por colaboración en el quebrantamiento de la orden de alejamiento, lo cual resulta cuestionable", añade Queralt. Estas penas, de 6 a 12 meses de cárcel, pueden suponer el ingreso en prisión de la víctima si esta tiene antecedentes penales.

Se trata del tipo de condena que afronta posiblemente a E. C., cuya defensa de la convivencia con su pareja originó el pronunciamiento del Tribunal de la UE. Tras la sentencia de este organismo, la víctima se ha quedado abocada a un proceso penal pese a que su pareja la agredió en la cara y en el cuerpo y la amenazó de muerte con un cuchillo que iba clavando en la cama y alrededor de la mujer, relata la sentencia condenatoria. Pero ella le solicitó expresamente que volviera a convivir, declaró a la Audiencia de Tarragona en 2009. "Es una agresión superada, hemos asistido a terapias... No lo dejaré si lo dice un juez porque nos queremos", declaró en casos leves, ocasionales, con arrepentimiento del infractor. Para estos casos, según los expertos del Observatorio, el Juez debería tener la oportunidad de ponderar las circunstancias para decidir si procede el alejamiento.

Se ha cerrado la polémica jurídica y podemos aprovechar la experiencia.

Inmaculada Montalbán es presidenta del Observatorio contra la Violencia Doméstica y de Género.

Polémica jurídica cerrada

ANÁLISIS

Inmaculada Montalbán

¿El alejamiento del agresor en contra de la voluntad de la víctima se ajusta al derecho comunitario? El interrogante surgió en un tribunal español antes de decidir si existía delito de quebrantamiento de pena en dos casos en los que las víctimas, libremente, volvieron a vivir con los agresores, a pesar de que estos habían sido condenados a penas de alejamiento. La respuesta del Tribunal de Justicia de la Unión Europea ha sido clara: aun en tales casos, la pena de alejamiento es compatible con el derecho europeo. Argumenta que las víctimas tienen de-

recho a participar en el proceso penal, a ser oídas y aportar pruebas, pero no a elegir la pena. El Estado es el único que tiene el poder de fijar la clase y duración de las penas en función de las características de cada delito.

La norma española anuda la pena de alejamiento a las condenas por violencia doméstica y de género. Esta pena no solo persigue proteger a la víctima de otras agresiones, sino también fines de interés general como es la paz social. Es automática y el juez ha de imponerla. En octubre de 2010 el Tribunal Constitucional avaló la constitucionalidad de esta medida legal. Ahora se declara ajustada a la normativa europea.

El Tribunal europeo no juzga si el aleja-